

Vysoká škola ekonomická v Praze
Fakulta podnikohospodářská
Studijní obor: Arts Management

Košice - Európske hlavné mesto kultúry a jeho vplyv na región

Autorka bakalárskej práce: Monika Kohútová

Vedúci bakalárskej práce: prof. Petr Dostál, M.A., Ph.D.

Prehlásenie

Prehlasujem, že som bakalársku prácu na tému „*Košice - Európske hlavné mesto kultúry a jeho vplyv na región*“ vypracovala samostatne s využitím literatúry a informácií, na ktoré v práci odkazujem.

V Prahe dňa

.....

Podpis študenta

Pod'akovanie

Ďakujem pánovi profesorovi Petrovi Dostálovi, vedúcemu mojej bakalárskej práce, za odborné vedenie a poskytnutie odbornej literatúry potrebnej k mojej práci, taktiež za rady a čas, ktorý si našiel počas konzultačných hodín aj napriek jeho vyťažnosti.

Názov bakalárskej práce

Košice - Európske hlavné mesto kultúry a jeho vplyv na región

Abstrakt

Táto bakalárska práca sa zaoberá projektom EÚ– Európske hlavné mesto kultúry (EHMK)– so zameraním sa na mesto Košice ako ašpiranta na tento titul. Názov projektu Košíc je INTERFACE 2013– o tomto projekte som získala informácie z neziskovej organizácie Košice 2013, ktorá bola priamo zodpovedná za tento projekt od podania prihlášky až po finálnu realizáciu, a výročných správ mesta Košice. Cieľom tejto práce je popísať históriu projektu EHMK, ďalej popísať projekt INTERFACE Košice a jeho dopady na región. Priblížiť jednotlivé projekty rozvíjajúce Košický región.

Kľúčové slová

Európska únia, Európske hlavné mesto kultúry, Košice INTERFACE 2013, Michalovce, brány

Title of bachelor thesis

Košice - European Capital of Culture and its impact to the region

Abstract

This bachelor thesis deals with the project of EU– European Capital of Culture (ECOC)– focusing on the city Košice as an aspirant for this title. The name of the Košice project is INTERAFACE 2013– I collected the information about this project from a non–profit organisation named Košice 2013, which was responsible for this project from the application filling to the final implementation and annual reports of Košice. The aim of this thesis is to describe the history of the ECOC project, to describe the project INTERFACE Košice and its impact on the region. Also, to show nearer the projects which are developing the Košice region.

Key words

European Union, European Capital of Culture, Košice INTERFACE 2013, Michalovce, portals

OBSAH

OBSAH	4
ZOZNAM PRILOH	6
Zoznam Použitých skratiek	6
ÚVOD	7
1 KAPITOLA– Európska Únia	9
1.1 Slovo a práva občana na dianie v EÚ.	12
1.2 Financovanie EÚ	13
2 KAPITOLA– Program Európske hlavné mesto kultúry EHMK	14
2.1 Proces podania návrhu	16
2.2 Proces selekcie miest.....	18
2.3 Popis výšky podpory.....	20
2.4 Prehľad EHMK v čase.....	21
3 Kapitola– EHMK v praxi	22
3.1 Košice	22
3.1.1 Dôvody výberu projektu INTERFACE spomedzi ostatných	22
3.1.2 Projekt INTERFACE.....	24
3.1.3 Terra Incognita– alebo ako uvádzajú jeho tvorcovia– Krajina nespoznaná, popis programu	28
3.1.4 Slogan Programu INTERFACE.....	29
3.1.5 Festival USE THE CITY!	30
3.1.6 Logo Programu INTERFACE.....	30
3.1.7 Aspekty projektu.....	31
3.1.8 Turizmus	32
3.1.9 Kooperácia	33
3.1.10 Spolupráca s partnerským mestom Marseille.....	33
3.2 FINANCIE	34
3.2.1 Výška podpory z Operačných programov.....	34
3.2.2 Príjmy	36
3.2.3 Výdaje	37
3.2.4 Partneri projektu	37

3.3	Nezisková organizácia.....	38
3.3.1	Popis jednotlivých orgánov.....	38
3.3.2	Financovanie– Košice 2013 n.o.	39
3.4	SWOT Analýza INTERFACE	40
3.5	Medializácia.....	41
3.6	13 brán pre turistov.....	44
3.6.1	Michalovce.....	45
3.6.2	Náklady podujatia.....	45
3.6.3	SWOT Analýza pre mesto Michalovce	46
3.6.4	Ďalšie brány	46
	Vzhľadom k informáciám uvedeným vo výročnej správe mesta Košice za rok 2013 priblížim programy aj zvyšných miest/brán.....	46
3.6.5	Finančný sumár.....	49
3.6.6	Príčiny úspešnosti projektu Terra Incognita	49
3.6.7	Prieskum o povedomí v Michalovciach	50
	ZÁVER.....	53
	Použitá literatúra.....	54
	Použité internetové zdroje	54
	PRÍLOHY	57

ZOZNAM PRILOH

Príloha číslo 1 – Vlajka Európskej Únie

Príloha číslo 2 – Štáty Schengenskej zóny

Príloha číslo 3 – Prehľad HDP

Príloha číslo 4 – Pentapolitána

Príloha číslo 5 – Gotická cesta

Príloha číslo 6 – Vínná cesta

Príloha číslo 7– Železná cesta

Príloha číslo 8 – Staré a nové logo programu INTERFACE

Príloha číslo 9 – Logo Terra Incognita

Príloha číslo 10 –Prieskum o povedomí – Michalovce

Zoznam Použitých skratiek

EHMK– Európske hlavné mesto kultúry

EMK– Európske mesto kultúry

EÚ– Európska Únia

HU – Maďarsko

PL – Poľsko

RO – Rumunsko

SR – Slovenská republika

UA – Ukrajina

VŠ – Vysoké školy

ÚVOD

„ Byť dobrým v biznise je najfascinujúcejším druhom umenia. Zarábanie peňazí je umenie,

práca je umenie a dobrý biznis je to najlepšie umenie„ (Andy Warhol)¹

Tému bakalárskej práce som si vybrala z dôvodu môjho záujmu spracovať ju iným spôsobom. Chcem poukázať aj na iné stránky celého projektu konkrétne v zmysle rozvoja regiónu.

Európske hlavné mesto kultúry, projekt organizovaný pod záštitou Európskej Únie, ktorý je zároveň aj súčasť jej hlavných pilierov kultúrnej politiky. V práci popisujem projekt samotný a zároveň aj jeho vplyv na celý východoslovenský kraj. Zameriavam sa najmä na konkrétny príklad mesta Košice, ktoré sa stali Európskym hlavným mestom kultúry v roku 2013 a menšieho mesta v kraji – Michalovce, no ako doplňujúce príklady uvádzam aj iné zainteresované mestá košického samosprávneho kraja.

Pre ľahšiu orientáciu v práci som si stanovila niekoľko otázok a pod otázok, ktoré mi pomôžu zahrnúť všetky podstatné informácie k mojej bakalárskej práci.

Ako základnú otázku práce som stanovila – Ako môže program EHMK ovplyvniť kraj a jednotlivé mestá v ňom. Keďže táto otázka pojednáva o tejto téme zo širokého uhla tak som si stanovila ďalších 5 pod otázok, ktoré mi ju pomáhajú do vysvetliť.

V prvej kapitole sa budem zaoberať otázkami Aký charakter má EÚ? Ako sa vyvíjala? Ako je financovaná?

V ďalšej kapitole sa zameriam na vysvetlenie a princípy fungovania programu EÚ – Európske hlavné mesto kultúry.

Ďalej v práci poukážem na konkrétny príklad z roku 2013, to jest Košice – pri ktorých sa zameriam na popis jednotlivých projektov, ktoré sa zrealizovali na ich financovanie, založenie neziskovej organizácie a prieskum medializácie počas prvého mesiaca, kedy mali Košice tento titul zapožičaný.

Taktiež sa vo svojej práci zameriam na decentralizáciu tohto programu smerom z Košíc na okolitý región. V tejto kapitole popíšem prejavy tohto projektu a vznik

¹ BOGEN, Paul a kolektív. *Kreatívna Ekonomika Master Plán: 2013–2015*. Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013. CopyVait, 2013.– Dostupné z: http://www.kosice2013.sk/wp-content/uploads/downloads/2014/08/masterplansk_web1.pdf

akoby podprojektov v jednotlivých mestách regiónu, ich financovanie a popis programov.

Zo všetkých týchto miest som si vybrala Michalovce ako zástupcu, v ktorých som uskutočnila aj prieskum o mienke ľudí na konkrétny program v meste. A vplyv EHMK naň.

1 KAPITOLA– Európska Únia

Ako je všeobecne známe proces utvorenia EÚ bol zdĺhavejší, až nakoniec v roku 1993 vznikla Európska únia podpísaním Maachstichtskej zmluvy (7.2.1992) šiestimi zakladajúcimi štátmi. A tými boli Francúzsko, Taliansko, Nemecko, Belgicko, Luxembursko a Holandsko.

Európska únia je voľným zväzkom štátov. Takýmto zväzkom je napríklad aj Organizácia Spojených Národov. V súčasnej dobe sa v tomto zväzku (EÚ) nachádza 28 členských krajín. *Právnicki zvyknú nazývať EÚ latinským pojmom „sui generis“ čo v preklade znamená „jediný svojho druhu“*² O čom svedčí aj fakt, že nikde inde vo svete niečo podobné neexistuje nakoľko EÚ je jeden zväzok, no jednotlivé štáty si i naďalej zachovávajú svoju suverenitu a nezávislosť. No ak je to potrebné v niektorých otázkach sú schopní sa spojiť.

Taktiež by sme mohli EÚ definovať ako *„decentralizovaný, teritoriálne odlišný systém s dominantou elít. Kde existuje riziko spoločnosti odvodené od teórie reflexívnej modernizácie. Hlavnými dimenziami EÚ môžeme uviesť pojmy odlišnosť a integrácia.“*³

Ako píše prof. Dostál vo svojej knihe Multispeed European Union... existujú tri perspektívy vnímania EÚ. Nimi sú *nadnárodná, medzivládna a konfедераčne-ústavná perspektíva*⁴.

Hlavné zásady EÚ sú zakotvené v Rímskych zmluvách z roku 1957. Dnešná podoba je zakotvená v zmluve o Európskej únii článok 2 a 49.

- Článok 2 – *„Únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám. Tieto hodnoty sú spoločné členským štátom v spoločnosti, v ktorej prevláda pluralizmus, nediskriminácia, tolerancia, spravodlivosť, solidarita a rovnosť medzi ženami a mužmi.“*
- Článok 49 – *„O členstvo v Únii môže požiadať každý európsky štát, ktorý rešpektuje hodnoty uvedené v článku 2 a zaviazá sa ich podporovať.“*⁵

² Európa: informačná brožúra pre mladých. Luxembourg: Publications Office, 2013. Str. 23

³ Petr Dostál. Multi-speed European Union: Differentiated Integration and Spatial Development in Public Opinion, Czech Geographic Society, 2010, Prague, str. 11, – vlastný preklad autorky bakalarskej práce

⁴ Tiež tam str.29

⁵ Európa: informačná brožúra pre mladých. Luxembourg: Publications Office, 2013, str.23

Avšak na základe stretnutia Európskej rady v Kodani z Júna 1993 vzišli tri hlavné kritéria pre prístupujúce krajiny. Na základe použitej literatúry prof. Dostála – Multispeed European Union by som ich definovala takto :

- Stabilita inštitúcií garantujúce demokraciu, pravidlá práva, ľudských práv a rešpekt k ochrane minorít
- Existencia fungujúceho ekonomického trhu a taktiež kapacity k vyrovnaníu s konkurenčným tlakom a trhovými silami v rámci EÚ
- Schopnosť prevziať záväzky plynúce z členstva– v zmysle osvojenia si EÚ legislatívy a zákonov, dodržiavanie cieľov politickej, ekonomickej a monetárnej únie

EÚ ma toľko úradných jazykov koľko je štátov, to najmä z dôvodu aby každý občan mal rovnaké príležitosti dozvedieť sa informácie z jednaní vo svojom jazyku, aby nebol diskriminovaný jazykovou stránkou, že daný jazyk neovláda a musí sa ho naučiť aby pochopil o čom sa rozhoduje v jeho mene. Čo prispieva k zvýšeniu *transparentnosti, legitimity a efektívnosti EÚ a jej inštitúcií*.⁶

Ako voľný zväzok štátov s mnohými úradnými jazykmi má EÚ spoločné štátne symboly a nimi sú:

- Európska vlajka – dvanásť žltých hviezdíček v kruhu na modrom podklade (viď prílohy č.1) „symbolizujú ideály jednoty, solidarity a harmónie národov Európy“⁷
- Európska hymna – je to 9. symfónia– Óda na radosť, ktorej autorom je Ludwig van Beethoven
- Deň Európy – „*Myšlienky, ktoré viedli k vzniku Európskej únie, boli prvýkrát predstavené 9. mája 1950 francúzskym ministrom zahraničných vecí Robertom Schumanom. Preto sa 9. máj oslavuje ako kľúčový dátum EÚ.*“⁸
- Motto Európy – „Zjednotení v rozmanitosti“. „*Symbolizuje spojenie Európanov vo forme EÚ s cieľom žiť v mieri a prosperite a využívať výhody rozličnosti kultúr, tradícií a jazykov európskeho kontinentu.*“⁹

⁶ Petr Dostál. Multi-speed European Union, cit. vyd. str.12

⁷ EURÓPSKA ÚNIA. *Europa.eu* [online]. [cit. 2014-12-07]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/index_sk.htm

⁸ Tiež tam

⁹ Tiež tam

- Označenie na dokladoch– na každom novšom doklade občana EÚ je buď napísané Európska únia a pod tým príslušný štát (najmä na pasoch) alebo na vodičskom preukaze v ľavom hornom rohu malá vlajka EÚ so skratkou daného štátu.
- A iné...

Ďalším spoločným znakom EÚ je takzvaná EUROZÓNA. Jej hlavnou podstatou je používanie spoločnej meny Euro. Mohlo by sa zdať, že túto menu využíva každý členský štát, no nie je tomu tak. Štáty, ktoré ju nevyužívajú majú rôzne dôvody. Napríklad niektoré ju odmietli– Veľká Británia, Česká republika, a iné ešte nespĺňajú kritérium pre zavedenie Eura. Hlavným pravidlom prijatia Eura je *nebyť prílišne zadlžený a miera inflácie nesmie byť viac ako o 1,5% vyššia než tri najnižšie miery devalvácie v krajinách eurozóny*.¹⁰

Za možnú výhodu jej existencie môžeme považovať takzvaný vnútorný trh. Jedná sa o spoločný hospodársky priestor, ktorý zaručuje 4 slobodné pohyby:

- Voľný pohyb osôb
- Voľný pohyb tovaru
- Voľný pohyb služieb
- Voľný pohyb kapitálu

Všetky tieto takzvané slobody platia len v členských štátoch EÚ. Jedným z dôvodov ich fungovania je spoločná mena a Schengenská dohoda. Tá zabezpečila zrušenie colných kontrol na vnútorných hraniciach Schengenu. Čo umožňuje i zjednodušenú cestu študentom a učiteľom, ktorý chcú vycestovať v rámci programu Erasmus či Erasmus Plus.

Však nie všetky členské štáty patria aj do tohto priestoru. Výnimkou sú Veľká Británia a Írsko. Tie dohodu podpísali, ale len v obmedzenej miere to znamená, že po príchode do krajiny musíme prejsť pasovou kontrolou. (Členské štáty Schengenu viď prílohy č.2)

Samozrejme, že v EÚ sa nachádzajú aj štáty, ktoré majú vyšší životný štandard a tie, ktorý ho majú nižší. A tak museli vymyslieť spôsob ako merať hospodársku silu jednotlivých krajín EÚ. O to sa postará výpočet HDP, ale keďže každý štát má

¹⁰ Európa: informačná brožúra pre mladých. Luxembourg: Publications Office, 2013, str. 27

rôzny počet obyvateľov (napríklad Nemecko 82 mil. a Malta len 400 000 obyvateľov) tak by bol tento výpočet do značnej miery skresľujúci. Preto sa používa ešte takzvaná parita kúpnej sily. Tá nám hovorí koľko je občan v danej krajine schopný si kúpiť za istý obnos peňazí. Uvediem príklad s chlebom – niekde na kúpenia chleba je potrebné 1€ v inej krajine sú to napríklad 2–3€. Takže spolu s HDP sme schopní porovnávať jednotlivé krajiny medzi sebou. (Prehľad tohto porovnania viď prílohy č.3) Na to aby všetko fungovalo a niekto dohliadal sú potrebné inštitúcie. Nižšie vidíme prehľad tých najhlavnejších.

1. **Rada Európskej únie** – je zastúpením vlád (ministrami) všetkých členských štátov, je jedným z dvoch rozhodovacích orgánov EÚ, vydávajú nariadenia a smernice
2. **Európska rada** – je zastúpením najvyšších predstaviteľov štátov a vlád, stará sa o základné smerovanie európskej politiky
3. **Európsky parlament** – zastupuje občanov členských štátov EÚ, tvorí ho 751 poslancov volených občanmi svojej krajiny, rozhodovací orgán spolupráca s Radou EÚ
4. **Európska komisia** – kolégium komisárov – jeden zástupca za každú členskú krajinu, zastupujú spoločné záujmy EÚ, každý komisár zodpovedá za jednu konkrétnu oblasť, dohliada na dodržiavanie spoločných pravidiel
5. **Súdny dvor Európskej únie** – zložený z jedného sudcu za každú členskú krajinu, avšak rozhoduje nezávisle podľa európskeho práva, môže udeľovať štátom pokuty ak porušujú právo a zákony EÚ
6. **Európska centrálna banka** – krajín eurozóny – riadi obeh peňazí a stanovuje hlavné úrokové sadzby
7. **Európsky dvor audítorov** – dohliada na vynakladanie európskych peňazí podľa zákona a zmysluplne

1.1 Slovo a práva občana na dianie v EÚ.

Majú dve možnosti prvá je pri voľbe svojich zástupcov do Európskeho parlamentu a druhá pri voľbe do národného parlamentu z ktorého vzíde zastúpenie v Rade EÚ. Existuje aj verejný ochranca práv – ombudsman, na ktorého sa môže zo svojou sťažnosťou obrátiť každý občan členského štátu. Ďalšou možnosťou sú verejné demonštrácie.

Jednotlivé práva členských štátov v inštitúciách EÚ by sme mohli zhrnúť do pár hlavných bodov:

- Istá suverenita členských štátov
- Vláda zložená z kompaktných politických elít z jednotlivých členských štátov (ako je uvedené vyššie)
- Rovnomerná reprezentácia v hlavných EÚ inštitúciách
- Právo veta pre členské štáty aby sa predišlo väčšinovým preferenciám v dôsledku transformácie do rozhodnutia

1.2 Financovanie EÚ

Na to aby EÚ mohla fungovať ako celok a mala dostatok peňazí na prevádzku, je potrebné mať istý obnos peňazí. No odkiaľ pochádzajú? Existujú tri toky z vlastných zdrojov a to sú:

- *„Tradičné vlastné zdroje – pozostávajú hlavne z ciel na dovoz z krajín mimo EÚ a odvodov z produkcie cukru*
- *Vlastné zdroje založené na dani z pridanej hodnoty (DPH) – ide spravidla o jednotnú sadzbu vo výške 0,3%, ktorá sa odvádza z harmonizovaného základu DPH každého členského štátu*
- *Vlastné zdroje založené na hrubom národnom dôchodku (HND) – každý členský štát odvádza určitý percentuálny podiel svojho bohatstva (vyjadrené v HND) do rozpočtu EÚ. Aj keď pôvodne bol tento systém vytvorený ako vyrovnávacia položka, stal sa najväčším zdrojom príjmov rozpočtu EÚ. Predstavuje približne 70% celkových príjmov.“*

Mimo týchto vlastných zdrojov existujú aj iné. Napríklad prichádzajú peniaze z „daní a iných zrážok z odmien zamestnancov EÚ, bankové úroky, príspevky z krajín mimo EÚ, úroky z oneskorených platieb a pokuty.“¹¹

Ako je vidieť EÚ si generuje prostriedky potrebné k svojmu fungovaniu a ako som už uviedla vyššie v správe ich má Európska centrálna banka a na ich prerozdelenie a mýňanie dohliada Európsky dvor audítorov.

¹¹ Rozpočet EÚ na rok 2014 v skratke: vrecková publikácia. Luxembourg: Publications Office, 2014, str. 3

2 KAPITOLA– Program Európske hlavné mesto kultúry EHMK

Na základe doteraz získaných informácií o Európskej únii a jej jednotlivých inštitúciách a komisiách vieme čo to aj o Európskej komisii, ktorá má na starosti okrem iného aj zastrešenie a dohliadanie nad týmto programom. Čo vlastne to EHMK je?

V podstate ide o program Európskej únie, ktorý vzkrsol ako nápad bývalej gréckej ministerkini kultúry Meline Mercouri už v roku 1983. Avšak ujalo sa to až o dva roky neskôr. Konkrétne bol prijatý 13.júna 1985 radou ministrov, na popud práve Grékyne Meliny Mercouri. Vďaka jej iniciatíve sa postupne rozšíril záujem o tento program aj medzi obyvateľmi Európskej únie. No samozrejme nebol to výsledok iba jednej osoby. Konečné rozhodnutie padlo po spoločnom dialógu Meliny Mercouri s Jack Langom (vtedajší francúzsky minister kultúry). Hlavnou myšlienkou alebo by sme mohli povedať víziou celého tohto programu bolo prepájanie rôznych kultúr vyskytujúcich sa v Európe. Čo len podporuje článok 2 zo zmluvy o EÚ, ktorý pojednáva spolupráci a podporovaní jednotlivých kultúr v EÚ a malo by to viesť k zvýšenej tolerancii medzi národmi, čo korešponduje s víziou projektu. Ako uviedol vo svojej knihe Foucher: „*Samotné slovo „Európa“ podnecuje k premýšľaniu, pretože každý ho na rôznych miestach používa na označovanie rôznych projektov a vízií.*“¹² Ako je asi zrejme prvým mestom, ktoré sa stalo Európskym hlavným mestom kultúry, boli Atény (Grécko), v roku 1985. No vtedy to dostalo názov Európske mesto kultúry.

V roku 1990 ministri kultúry zahájili takzvaný Mesiac Kultúry ("European Cultural Month"), ktorý bol svojou podstatou ako Európske mesto kultúry, len trvalo kratšie obdobie, mesiac.¹³

V hlavnom projekte– Európske mesto kultúry– prebiehala selekcia miest na základe hlasovania ministrov kultúry z členských štátov EÚ, to sa konalo od počiatku, čiže v rokoch 1985 až do roku 2004.¹⁴ V tomto roku nastalo niekoľko zmien. Prvou viditeľnou zmenou bolo najväčšie rozšírenie členských štátov Európskej únie. Keď sme 1.mája 2004 vstúpili do EÚ spolu s Českou republikou, Maďarskom, Poľskom,

¹² FOUCHER, M. *Evropská republika : historicko–geografický pohled*. Brno: Barrister &Principal, 2002., str. 16 – vlastný preklad autorky

¹³ UNECC. *European Capital of Culture* [online]. [cit. 2014–12–07]. Dostupné z: <http://www.unecc.org/htmls/history1.html> – vlastný preklad autorky

¹⁴ History of the Capitals. *European Commission* [online]. 2010 [cit. 2014–10–07]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc443_en.htm vlastný preklad autorky

Pobaltskými štátmi, Maltou, Cyplom a Slovinskom. Rok po tomto veľkom rozšírení sa EÚ rozhodla pre zmenu názvu tohto programu na dnes už dobre známy – Európske hlavné mesto kultúry. To však nebola jediná zmena. Zmenil sa aj spôsob výberu nasledujúcich miest respektíve budúcich kandidátov. Po odporúčaní Roberta Palmera, riaditeľa Palmer–Rae asociácie. Ktorý vytvoril štúdiu v ktorej vyhodnotil program EHMK za roky 1994–2004. V nej študoval dohody medzi ekonomikou, kultúrou a návštevníkmi. Vo tejto štúdii, ktorá sa delí na dve časti sa v tej prvej časti zameral na pozadie schémy Európskeho hlavného mesta kultúry. Spracoval metodológiu hodnotenia a analýzu trendov z ktorého vzišli odporúčania. V druhej časti tejto štúdie sa zaoberal individuálnymi správami ohľadom 29 miest, ktoré do tej doby, myslené v období rokov 1995–2004, boli vyhlásené za Európske hlavné mesto kultúry. Obsahoval jednotlivé zdroje informácií pre organizátorov, vládu, novinárov a iných.¹⁵

Spolu s týmto odporúčaním prišlo pravidlo vyberať iba mestá, ktoré patria do jedného z 27 členských štátov EÚ. Taktiež zodpovednosť za výber miest prešiel z jednotlivých ministrov kultúry na Radu Európskej Únie, na základe odporúčania Európskej komisie.¹⁶ Z mojich pozorovaní by som mohla povedať, že približne od roku 2001 sa postupne začala ušľachťovať myšlienka výberu dvoch miest z členských štátov EÚ.

Do súťaže sa môže prihlásiť ktorýkoľvek členský štát a nemusí nutne prihlásiť iba svoje hlavné mesto. V roku 2013 vznikol na popud Výboru pre kultúru a vzdelávanie Európskeho parlamentu dokument, ktorý sa zameral na program EHMK ako taký a snažil sa nájsť riešenia problémov a následne odporúčania. Konkrétne sa zameral na preštudovanie uverejnených materiálov a z nich určiť základné stratégie, a pozrieť sa na vplyvy a dlhodobé účinky z kultúrneho, sociálneho, hospodárskeho a politického aspektu. A tým pochopiť opakujúce sa problémy.¹⁷

Ako som už spomínala celý program EHMK prechádzal vývojom až sa dostal do podoby ako ho poznáme dnes. Podľa už uvedenej štúdie by sme to mohli rozdeliť do troch fáz.

¹⁵ PALMER, Robert. European Cities and Capitals of Culture: PALMER/RAE ASSOCIATES, BRUSSELS. In: [online]. [cit. 2014–12–07]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/culture/tools/actions/documents/ecoc/cap-part1_en.pdf – vlastný preklad autorky

¹⁶ Košice 2013: Európske hlavné mesto kultúry [online]. [cit. 2014–12–07]. Dostupné z: <http://www.kosice2013.sk/o-nas/co-je-ehmk/>

¹⁷ GARCIA, Beatriz a Tamsin COX. EURÓPSKA ÚNIA. EURÓPSKE HLAVNÉ MESTÁ KULTÚRY DLHODOBÉ ÚČINKY. 2013, str. 3 Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/studies>

1. *fáza bola skôr považovaná za mimovládnu činnosť a chýbala legislatíva trvala v rokoch 1985–1996*
2. *fáza začala roku 1997 a trvala až do roku 2004. Ako som sa zmenila bolo to obdobie prevratov. Prvý taký prišiel v roku 1998 kedy sa zaviedli kritéria a lehoty výberu a zvýšila sa popularita celého programu*
3. *fáza trvá od roku 2005–2019, kde sa doplnil legislatívny rámec a vyjasnili sa procesy selekcie, monitoringu a evaluácie.*¹⁸

Po takýchto úpravách boli taktiež ujasnené hlavné ciele programu Európske hlavné mesto kultúry. A to sú:

- posilniť európske kultúrne povedomie
- zvýrazniť fakt– kultúra je dennodennou súčasťou nášho života
- zotrieť napätie a nepokoje prostredníctvom spoznania iných kultúr
- oboznámiť občanov EÚ s kultúrnym dedičstvom postupne vo všetkých členských štátoch
- podporovať integráciu kultúry medzi jednotlivými členskými štátmi

Zároveň, by sme tieto ciele mohli označiť aj za akési posolstvo Európskej únie, ktorým sa snaží zblížovať jednotlivé kultúry medzi členskými štátmi. A tým podporuje aj hlavnú myšlienku EÚ ako som ju uviedla v prvej kapitole o EÚ.

Pre vybrané mesto v danom roku to okrem kultúry a prilákania turistov, môže znamenať aj zlepšenie ekonomickej stránky v zmysle získania nových investorov do mesta, tak ako bolo uvedené na webovej stránke euractiv.sk vo svojom článku o Košiciach ako Európskom hlavnom meste kultúry. Plus sa mesto dostáva do zorného uhla v medzinárodnom merítku.¹⁹

2.1 Proces podania návrhu

Na to aby sme mohli podať návrh a mali aspoň nejakú šancu na úspech by sme mali spĺňať určité podmienky. Tu je len niekoľko z nich.

- *program činností v rámci projektu mesto kultúry by mal zahŕňať vyvážené podujatia, ktoré zdôrazňujú európsky rozmer a európsku pridanú hodnotu,*

¹⁸ Tiež tam

¹⁹ I–EUROPA, S.r.o. Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013: euractiv.sk. [online]. [cit. 2014–12–07]. Dostupné z: http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/zoznam_liniek/kosice—europske-hlavne-mesto—kultury—2013—000295

- mesto sa má podieľať na tvorbe európskej kultúry,
- mesto má vyzdvihnúť bohatstvo kultúrnej rozmanitosti v Európe a má klásť dôraz na spoločné aspekty európskej kultúry,
- program má posilniť spoluprácu medzi kultúrnymi operátormi, umelcami a občanmi z dotknutého členského štátu s ostatnými členskými štátmi v rôznych kultúrnych oblastiach,
- program by mal trvať v rozpätí 9 – 13 mesiacov, pričom začiatok je vhodné načasovať na nejaký sviatok alebo výročie a nezačať hneď v prvý januárový deň. (napr. mesto Brugges začalo program dňa 20.02. 2002 o 20.02 hod.),
- program by nemal byť jedným 12 mesiacov trvajúcim festivalom,
- posilnenie prítomnosti občanov žijúcich v meste a jeho okolí a vzbudiť záujem občanov rovnako ako záujem návštevníkov a občanov zo zahraničia,
- program má mať udržateľný charakter a má tvoriť integrálnu súčasť dlhodobého kultúrneho a sociálneho rozvoja mesta,
- program projektu musí jednoznačne ukázať predstavy vzťahujúce sa na rozvoj regiónu,
- mesto využije prestížnu hodnotu a investície ECOC do infraštruktúry v záujme podpory rozvoja celého regiónu,
- projekt musí obsahovať predstavy mesta ohľadne dlhodobého posilnenia úlohy kultúry v regióne (napr. neskoršie využitie inštitúcií a systémov inštitúcií vzniknutých počas projektu),
- koncepcia musí načrtnúť jednotlivé rozvojové plány vzťahujúce sa na kultúru a označiť, do akej miery umožňuje súlad medzi využitím verejných námestí, stavebníctva, umenia, médií, atď.²⁰

Ako je jasné tieto podmienky sa snažia zahrnúť čo najväčšie spektrum požiadaviek aby sa predišlo nejakým nedorozumeniam, prípadne komplikáciám, ktoré by mohli uškodiť dobrému menu tohto programu a zároveň tým Rada Európskej Únii zabezpečuje rovnaké príležitosti pre všetkých. Čo je ďalším z posolstiev EÚ ako takej.

²⁰Košice 2013: Európske hlavné mesto kultúry [online]. [cit. 2014-12-07]. Dostupné z: <http://www.kosice2013.sk/o-nas/co-je-ehmk/>

Mimo týchto podmienok mnoho úspešných kandidátov do svojej prihlášky zahrňuje ciele ako sú „zvýšenie kapacity kultúry, zvýšenie profilu mesta a jeho kultúrnej príťažlivosti, ďalšími boli napríklad využitie EHMK ako katalyzátora hospodárskeho a sociálneho rozvoja.“²¹

2.2 Proces selekcie miest

Na základe splnenie vyššie uvedených podmienok sa prihlášky dostanú ku komisii, ktorá je zložená z nezávislých expertov. Celý tento proces nie je taký jednoduchý ako by sa na prvý pohľad mohlo zdať nakoľko sa začína cirka 6 rokov dopredu. Aby sa vybralo to mesto z danej krajiny, ktoré najviac napĺňa potenciál stať sa EHMK. Štáty sú pritom známe niekoľko rokov vopred a z nich sa potom vyberajú konkrétne mestá.

Celý proces selekcie obsahuje celkovo štyri základné kroky.

- **podanie prihlášok** – štáty Eurozóny podávajú prihlášky najmenej 6 rokov vopred, od dátumu podania majú 10 mesiacov aby obhájili a prezentovali svoju prihlášku
- **pred-výber** – najneskôr 5 rokov pred zahájením projektu sa zide panel odbornej komisie aby posúdila všetky prijaté návrhy a vytvoril zoznam kandidátov v užšom výbere a majú šancu sa uchádzať o miesto vo výbere. Panel sa skladá z 13 odborníkov z ktorých siedmy sú v komisii volený na tri roky prostredníctvom Európskeho parlamentu, Rady, Komisie a Regionálneho výboru, zvyšných šesť je vybraných zo zástupcov zastúpených krajín
- **finálny výber** – deväť mesiacov pred prvým výberovým stretnutím sa panel opäť stretne a preskúma programy jednotlivých miest na zozname v užšom výbere, ktoré boli požiadané o viac detailov, panel vydá hlásenie pre zahrnuté štáty a Európsku komisiu ktorá vydá odporúčanie vybranému mestu
- **vymenovanie víťazov** – štyri roky pred začatím dva štáty EÚ, ktoré sú na daný rok vybrané predložia návrhy Európskym inštitúciám s odporúčaním od

²¹ GARCIA, Beatriz a Tamsin COX. EURÓPSKA ÚNIA. EURÓPSKE HLAVNÉ MESTÁ KULTÚRY DLHODOBÉ ÚČINKY. 2013, str. 3 Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/studies>

panelu. Nakoniec Rada vyhlási konečného víťaza – nositeľ titulu Európske hlavné mesto kultúry– v dvoch zahrnutých členských štátoch²²

Ako je vidieť z jednotlivých krokov selekcie je to zdĺhavý a náročný proces. Počas ktorého sa dôkladne skúmajú jednotlivé návrhy zo všetkých členských štátov, ktoré sa zapojili do tohto programu podporujúci kultúru. Takže návrhy, ktoré sa dostanú až k spomínanému titulu musia v sebe obsahovať niečo špecifické a jedinečné čo zaujme členov odbornej poroty. Po tomto výberovom procese nasleduje takzvaná monitorovacia fáza. Monitoring taktiež prebieha vo fázach. *Experti poverený európskymi inštitúciami pomáhajú vybraným hlavným mestám naplniť ich program aby bola garantovaná európska pridaná hodnota. Potom nasleduje monitoring v strede obdobia konkrétne dva roky pred plánovaným začiatkom projektu. Spojená s progresom, ktorý bol spravený počas príprav. Záverečný monitoring prebieha približne osem mesiacov pred zahájením projektu. Počas ktorej experti hodnotia prípravnú prácu. Zároveň odosielajú hlásenie Komisii Európskej Únie a do konkrétnych miest s ich výsledkom a odporučeniami. Kde je návrh ale aj nemusí byť na ocenenie Meliny Mercouri.*²³

Opätovne je jasné z tohto procesu, že hlavní organizátori celého projektu si dávajú záležať na kvalite daného programu v jednotlivých mestách. Tento projekt prešiel dlhým vývojom až sa dostal tam kde je teraz a hlavne na tú úroveň ktorú poznáme dnes. Jednoznačne môžeme tvrdiť, že tieto procesy popísané vyššie majú svoje opodstatnenie, pretože nimi zaručujú rovnaké príležitosti všetkým zúčastneným mestám v súčasnosti i do budúcnosti.

Mimo spomínaných vplyvov a prostriedkov podporujúcich konkrétne mesto by sme sa mohli zamerať aj na vplyvy na spoločnosť ako takú. Môže dôjsť k pozitívnejšiemu pohľadu na kultúru v meste, ďalej k pokračovaniu alebo nájdeniu nových kontaktov na spoluprácu. Vďaka prideleným finančným prostriedkom je možnosť nápravy zanedbaných kultúrnych centier. Pozdvihuje pocit lokálpatriotizmu a vybudzuje vyšší záujem o svoje rodné mesto či kraj. V neposlednom rade má veľký vplyv aj na turizmus ako taký. Pretože tento európsky program má po celej Európe veľkú

²²EUROPEAN, Union. European Capital of Culture. [online]. [cit. 2014–11–07]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/culture/l29014_en.htm vlastný preklad autorky

²³Tiež tam

propagáciu a nadšenci kultúry si radi pozrú aj iný kraj s inou kultúrou čo ako som už spomínala, zmazáva kultúrne rozdiely medzi národmi.

2.3 Popis výšky podpory

Podľa štúdie s názvom Európske mestá a hlavné mestá kultúry, ktorú vydala Asociácia Palmer/Rea je výška podpory je rôzna od mesta k mestu. Rozhodujúcimi faktormi sú príjmy a výdaje toho konkrétneho mesta. Ktoré môžeme podrobnejšie rozdeliť na operačné výdaje spojené s marketingovou kampaňou, platy a propagácia celého projektu v konkrétnom meste. Do roku 2004 sa stali EHMK (EMK) 21 miest a v týchto sa výška podpory pohybovala v rozpätí od 7,9 milióna Eur až do 73,7 milióna Eur. Tieto prostriedky sa väčšinou používali na opravu infraštruktúry a iné vylepšenia, obnovenie prípadne vynovenie vybavenia v meste, na revitalizáciu v meste a iné. Výška finančných prostriedkov, ktoré do projektu vložili samotné hlavné mestá kultúry sa pohybovala od 10 miliónov Eur do 220 miliónov Eur.²⁴

Mimo tejto podpory je možnosť získať i cenu Meliny Mercouri. Je to ocenenie, ktoré dostáva každé Európske hlavné mesto kultúry, ktoré splní kritéria vydané Európskou komisiou.

- *Nedošlo k žiadnej zmene vo vízií, stratégii, programe a rozpočte od poslednej schválenej ponuky*
- *Bola náležite rešpektovaná nezávislosť umeleckého tímu*
- *Európsky rozmer ostal i naďalej silnou súčasťou programu*
- *Marketing a komunikácia EHMK nechala náležite vyniknúť EHMK ako opatrenie Európskej Únie*
- *Monitorovanie a opatrenia prebiehajú v nadväznosti na konečné hodnotenie*

*Na základe týchto kritérií respektíve Panelových odporúčaní, Európska komisia predá ocenenie mestu vo forme platby. Tá je momentálne vo výške 1,5 milióna Eur. Sú vyplatené v priebehu začiatku EHMK roka.*²⁵

²⁴ PALMER, Robert. European Cities and Capitals of Culture: PALMER/RAE ASSOCIATES, BRUSSELS. s.17 In: [online]. [cit. 2014–12–07]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/culture/tools/actions/documents/ecoc/cap-part1_en.pdf – vlastný preklad autorky

²⁵ EUROPEAN COMMISSION. A guide for cities preparing to bid. s.22–23 In: [online]. [cit. 2014–12–07]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/culture/tools/actions/documents/ecoc-candidates-guide_en.pdf – vlastný preklad autorky

2.4 Prehľad EHKM v čase

Mimo Košíc, ktoré sa stali EHKM vlani a Atén ako Európske mesto kultúry (EMK), ktoré to celé odštartovali, tu bolo i niekoľko ďalších EMK tak napríklad v roku 1987 Amsterdam (Holandsko), 1990 Glasgow (Veľká Británia), 1993 Antwerpy (Belgicko), 1996 Copenhagen (Dánsko), 2000 ako jedno z viacerých miest sa tam vyskytla i Praha, v roku 2001 Rotterdam (Holandsko) a Porto (Portugalsko) sa na scéne objavili dve mestá rovnako tak aj v roku 2002, no v roku 2003 bol už iba Graz (Rakúsko), v ďalších rokoch sa to striedalo a ustálilo sa to na konečných dvoch od roku 2007. Od roku 2005 to už ale boli EHKM. Na to netreba zabúdať, ako som uviedla vyššie. Praha nebola jediným železkom v ohni pre Českú republiku už o budúci rok bude tento program hostiť ďalšie České mesto a to Plzeň a Belgické mesto Mons. Zoznam miest je zatiaľ vypracovaný do roku 2017 kde to budú mestá Aarhus (Dánsko) a Pafos (Cyprus). No mimo toho sú tiež známe už vybrané štáty do roku 2025, ale bez konkrétnych miest ako bolo spomenuté vyššie proces je zdĺhavý, takže konkrétne mestá sú v procese selekcie, a dozvieme sa ich postupne.²⁶

²⁶ EUROPEAN COMMISSION. Creative Europe: European Capitals of Culture. In: [online]. [cit. 2014–12–07]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/culture/tools/actions/capitals-culture_en.htm –vlastný preklad autorky

3 Kapitola– EHMK v praxi

3.1 Košice

Východné Slovensko je tvorené z dvoch väčších samosprávnych celkov, a to Prešovský kraj s hlavným mestom Prešov a Košický kraj s centrom – Košice. Sú 2.najväčším mestom Slovenska s počtom obyvateľov vyše 240 000, čo tvorí približne tri desatiny celkovej populácie kraja.²⁷ V meste sa stretáva celé kultúrne i hospodárske dianie kraja.

Jedným z dôvodov prečo sa vedenie mesta Košice rozhodlo zapojiť do programu EHMK bol fakt, že je akýmsi centrom kultúry v kraji a disponuje širokou históriou. Budovami z rôznych období ako sú napríklad barok, gotika, renesancia, secesia a iné. Ako už bolo zmienené celý tento proces sa začal šesť rokov pred začatím projektu. To znamená v roku 2007. Avšak Košice neboli jediným kandidátom na tento titul spomedzi slovenských miest. Napríklad spomínaná metropola Prešov, ďalej Martin, Nitra a naše hlavné mesto Bratislava. Z uvedeného vyplýva, že každý kraj na Slovensku mal svojho zástupcu vo výberovom procese. Avšak iba Košice so svojim projektom INTERFACE sa prebojovali do finále a tak sa na rok 2013 stali Európskym hlavným mestom kultúry.

3.1.1 Dôvody výberu projektu INTERFACE spomedzi ostatných

Ako som vyššie spomenula výberového procesu sa zúčastnilo mnoho slovenských miest no však už v druhom kole porazilo všetky z nich. Základnými piliermi, dôvodmi ich výhry boli, ako uvádza oficiálna stránka neziskovej organizácie Košice 2013, tieto:

- Široký záber využitia a zapojenia občanov do programu a taktiež aj nezávislých umelcov ako výsledok nová vízia, filozofia obnovy mesta
- Kultúrna spolupráca na dobrej úrovni, komunikácia, spolupráca, konzultácie výmeny nápadov spolu so zahraničnými partnermi z ich projektových tímov

²⁷ ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR. Demografické východiská. In: [online]. [cit. 2014–12–07]. Dostupné z: http://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/regional/kosicky%20kraj/about!/ut/p/b1/jZDBDoIwEEQ_qQsUKMeCUmoQgQJiL4aDMRgBD8bvt6AeDLG4t82-ycwskqhGsm8e7bm5t0PfXMddOscqTonvGxSYWxjAk0SUFcmsbWQo4KAA-DEUJn3m8peeJPkaeEFTlm-wAdh-6zXAqA9FalIPs2CV70J1DkwiYscE-PgHjEbYjQFizGzgNCpzL7MsoNZ_-TUG3_ltf5ReIACVYLSY558BC_57JCdE12ACdC9eepLUtchSrAfGFkk0dCd060o1NbT8gp8fx-DM/dl4/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/

- Skvalitnenie a vytvorenie nových priestorov v meste vhodných pre umeleckú činnosť
- Na podporu spomínaných nezávislých umelcov, kultúrnych akcií, kultúrnej tvorby, programu pre mesto bol vytvorený špeciálny grantový systém
- Základné kategórie projektu INTERFACE– najhlavnejšia bola environmentálna a jej inovatívne zmeny v globálnom spektre a zaradenie aj časti zameranej na vodnú kultúru
- Výhodná celková infraštruktúra mesta v zmysle– dopravnej, kultúrnej a technickej infraštruktúry
- Pripravenosť reálneho rozpočtu spolu s opatreniami pre investičné rizika, majetko–právne zabezpečenie infraštruktúry mesta, ktorá bola kľúčová
- Zabezpečenie dostatočného množstva personálu i jeho odbornosti
- Zaistené inštitucionálne zabezpečenie INTERFACE–u
- Predošlé skúsenosti s usporiadaním projektov vo väčšom merítke, na profesionálnej úrovni
- Vysoká kultúrna hodnota v regióne i meste
- Zaujímavosť spolupráce miest Prešov a Košice– potenciál v inovatívnosti, kultúre a ekonómii spolupráce
- Nadväznosť na spoluprácu s mestom Prešov– podchytené zmluvami

Mesto Košice spolu so svojím projektom INTERFACE (viď nižšie) bolo navrhnuté európskym panelom na ocenenie Meliny Mercouri, s ktorou ako som už spomenula vyššie, sa spája i dotácia vo výške 1,5 mil. eur. Avšak aby s konečnom dôsledku túto dotáciu dostalo muselo spĺňať nasledujúce kritéria:

- Program musel uľahčiť spoluprácu na úrovni mesto – umelec
- Zdôrazniť prvky kultúrnej rôznorodosti Európy
- Zapojiť občanov do diania a príprav
- Zabezpečenie udržateľnosti projektu
- Zabezpečenie dlhodobej integrácie kultúry a sociálny rozvoj v meste

Konečný program je tvorený z „25 kľúčových, 40 významných a asi 300 sprievodných podujatí menšieho rozsahu.“²⁸ Ideou týchto podujatí je zabezpečiť dlhodobú

²⁸I–EUROPA, S.r.o. Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013: euractiv.sk. [online]. [cit. 2014–12–07]. Dostupné z: http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/zoznam_liniek/kosice—europske-hlavne-mesto—kultury—2013—000295

spoluprácu medzi jednotlivými mestami, partnerskými mestami i na medzinárodnej úrovni a vytvorenia nových koncepcií umenia, ktoré budú mať nádej na prežitie a uchytia sa. Niektorým z týchto podujatí sa budem venovať nižšie kde priblížim ich podstatu.

3.1.2 Projekt INTERFACE

Ako povedal Richard Florida: „*Jedným z hlavných cieľov miest je generovať, pritiahnuť a udržať kreatívny a inovačný talent.*“²⁹ Košice sa tohto výroku pridržali tým, že vo svojom projekte sa zamerali hlavne na kreativitu a komunikáciu s občanmi, čo dokazuje aj fakt že rôzne návrhy na vylepšenia prípadne návrhy na kultúrne akcie prichádzali aj zo strany občanov, ktorý sa do tohto procesu zapojili. Prostredníctvom projektu sa snažili poukázať na dôležitosť mesta ako takého z jeho historického i kultúrneho pohľadu.

Na základe tohto vytvorili piliere, o ktoré sa opierali v ich kandidatúre. Nimi boli:

- Identita – cieľ podporiť pocit lokálpatriotizmu a vytvorenie nových symbolov
- Hodnoty – prepojiť hodnoty EÚ na lokálnej a regionálnej úrovni kultúrneho diania
- Tradícia – prepojenie minulosti s budúcnosťou
- Potenciál – klásť dôraz a motivovať najmä mladú generáciu
- Kreativita – nájsť nové cesty a riešenia v kultúre a iných oblastiach
- Otvorenosť – odmietnutie zaužívaných stereotypov a podporiť otvorenejšie myslenie
- Infraštruktúra – vytvoriť vhodné podmienky pre tvorivú činnosť a prepojiť ju s európskou
- Rozvoj– podpora perspektívnych a kreatívnych projektov v meste
- Cieľavedomosť – naplňovať naplánovanú stratégiu a hľadať nové podnety
- Budúcnosť – dodržiavať zásady trvalo udržateľného rozvoja a investovať do budúcnosti³⁰

Cieľom vytvorenia týchto pilierov bolo dosiahnuť zmenu v myslení občanov, podporiť a rozvíjať mladú generáciu v meste i kraji, zapojenie občanov do diania v meste

²⁹ Košice INTERFACE 2013 – projekt kandidatúry mesta Košice na titul Európske hlavné mesto kultúry, 2007, Dostupné na: <http://www.kosice2013.sk/sk/projekt-interface-2013>, str. 17

³⁰ Tiež tam str. 18–21

a vytvoriť stratégiu pre trvalo udržateľný rozvoj, ktorý je povinný pre všetky programy a projekty financované Európskou Úniou.

Doplňkovými piliermi alebo cieľmi boli napríklad zlepšenie image mesta, podporiť a zvýšiť cestovný ruch, vytvorenie nových kultúrnych podujatí s úmyslom šokovať alebo príjemne prekvapiť.

Tento projekt by sme mohli definovať pomocou definície, ktorá bola použitá v oficiálnej príručke vydaná pri tejto príležitosti. *„INTERFACE je teda aj vzdelávacím prostredím, ktoré učí komunikovať. Nie je iba sledom prezentačných aktivít. Je to výsostne kreatívne prostredie, v ktorom sa tradícia stretáva s novými formami v jednom priestore a dáva príležitosť inovatívnym riešeniam so zreteľom na zachovanie prirodzenej kontinuity. Kultúra sa tu neskrýva v kamenných budovách, ale je všade tam, kde jej užívateľ, jej tvorca.“*³¹ Takže výsledkom celého procesu je vytváranie sveta okolo seba a dostať za to i patričnú mieru zodpovednosti. Vytvoriť prostredie vhodné na komunikáciu a zjednotenie celého prostredia divák – tvorca, zotrieť rozdiely.³²

Tento projekt dostal pomenovanie prebraté z počítačovej terminológie kde *INTERFACE* znamená komunikačné rozhranie medzi počítačom a užívateľom.³³ V tomto prípade je takým jazykom kultúra, ktorá napomáha búrať hranice a rozdiely v jazyku či etnickej príslušnosti jednotlivých národov.

Celý projekt INTERFACE by sa dalo rozdeliť do štyroch kategórií vzhľadom na spomínané piliere a ciele. Environmentálny, INTERFACE Dialógu, Otvorený a Transformačný . V nasledujúcich riadkoch priblížim každú z kategórií bližšie.

1. **Environmentálny INTERFACE** – ide o časť projektu v ktorom sa skĺbi trvale udržateľný rozvoj v kultúre ale aj v životnom prostredí. Malo by dôjsť k určitej prevýchove obyvateľstva aby sa naučili starať sa o svoje okolie a tento odkaz šíрили okolím. Medzi obyvateľmi žijúcimi v panelových domoch sa vyskytujú problémy environmentálneho, ekologického a urbanistického charakteru, ktorý je potrebné riešiť. Prostredníctvom znižovania nárokov na okolie a minimalizovať dopady klimatických zmien. Mimo toho roku 2005 vznikol Košický protokol pre vodu, ktorý pojednáva o dobrom vodohospodárení.

³¹ Tiež tam str. 25

³² Tiež tam str. 24

³³ Tiež tam

2. **INTERFACE Dialógu** – má za úlohu vytvoriť platformu kde bude možné prezentovať návrhy a názory, ktoré vyústia do slobodnej debaty, napomáhať pochopeniu rozličných kultúr a tradícií, zlepšiť vzťahy medzi národnostnými, náboženskými a etnickými skupinami obyvateľstva. Spojiť západnú Európu, ktorá tvorí prevažnú časť EÚ a východnú časť Európy, z ktorej k nám prúdi množstvo tradícií a najmä folklóru– a tým podporiť už existujúcu Schengenskú hranicu.
3. **Otvorený INTERFACE** – prináša kultúru i do okrajových častí mesta, rozvíja demokratické princípy spoluúčasti obyvateľov na verejnom dianí, podpora komunít a vzdelania, zvýšiť transparentnosť procesov vo verejnej politike, zabezpečuje integráciu znevýhodnených obyvateľov do spoločnosti, týmito procesmi chcú dosiahnuť pokles anonymity ľudí bývajúcich na sídliskách v okrajových častiach miest.
4. **Transformačný INTERFACE**– premena armádných a industriálnych budov na kultúrne účely, zlepšenie imidžu mesta, jeho skrášlenie prostredníctvom nových projektov, na ktorých sa môžu podieľať i občania mesta a prejať tak svoju kreativitu, vytváranie nových symbolov a podpora rastu mesta do zmysluplnej podoby. Vznik nových foriem podnikania a zavádza nové formy v oblasti podnikania.³⁴

Aby celý tento projekt nabral rozmery Európskeho charakteru musí mať pevné základy na jednotlivých metódach, nazvime ich horizontálnymi procesmi. Sú to „Invenčia (podpora kreativity v rôznych oblastiach činností, nové formy a spojenia v umení, tradičné formy kultúry v novom kontexte), Vzdelávanie (špeciálne vzdelávacie programy, vzdelávanie na základe komunikácie s umením, vzdelávanie ako dialóg) a posledným je takzvaný Networking (ľudia, inštitúcie, umelecké žánre, mesto, región, EÚ, Európa).“³⁵

Aby som naviazala na spomínané kategórie, piliere a ciele uvediem jednotlivé projekty, ktoré sa ne zameriavali. Celkovo týchto projektov bolo osem.

- Kulturpark alias Košické kasárne – cieľom tohto projektu bolo pretvorenie bývalých vojenských kasární na priestory podporujúce kultúru a tým aj kreativitu umelcov, tým podporiť multižánrovú produkciu. Jedná sa o komplex

³⁴ Tiež tam str. 26–37

³⁵ Tiež tam str. 38

3 budov, ktoré sú pomenované Alfa, Charlie a Bravo. V priestoroch budov sa nachádzajú multifunkčné sály, tvorivé dielne, priestory pre spoločenské a kultúrne aktivity, rôzne učebne, ateliéry, tanečné sály, videoštúdio a iné.

- SPOTS – kultúrne body okraja – pokus o rozšírenie respektíve presun kultúry z centra do okrajových bodov mesta a na sídliska pomocou niekoľkých staníc rozdelené do troch skupín a to skupina komunitná, rezidenčná a špecifická. Tieto stanice poskytujú priestor pre výmenu zážitkov skúseností a zoznámenie s umením ako takým. Má za úlohu podporiť rozvoj komunit a rozšíriť občiansku participáciu na veciach verejných.
- Baňa Bankov– priestor pre open– air festivaly – bola to oblasť s *dlhodobou nevyužívanými industriálnymi budovami bývalej bane* vďaka EHMK došlo k premene *areálu na priestor využívaný k usporiadaniu open air festivalov*.³⁶
- Ulička remesiel – prinesie do mesta viac ukážok tradičných remesiel s možnosťou kúpy týchto výrobkov, pribudla ulička remesiel s dobovými dielňami a obchodmi, podporuje prezentáciu tradícií v meste.
- Pentapolitána – Pojem Pentapolitána tu už existuje od roku 1412 kedy to bolo spoločenstvo 5 kráľovských miest. V tomto prípade je snaha prostredníctvom tohto projektu obnoviť spoluprácu medzi Prešovským a Košickým krajom, konkrétne spolupráca medzi Košicami a štyrmi významnými mestami z historického hľadiska v Prešovskom kraji a to mestá Prešov, Sabinov, Levoča a Bardejov. Budovanie networkingu medzi mestami a krajmi. Hlavné zameranie je na umeleckú, edukatívnu činnosť a zvýšenie tolerance a pochopenie medzi menšinami a kultúrnymi rozdielmi. V podstate toto prepojenie vytvorí na grafickej mape akýsi päťuholník spájajúci celý východoslovenský región. (viď prílohy č.4)
- Karpatský región – vytváranie partnerstiev bez hraníc medzi Slovenskom, Rumunskom, Maďarskom, Ukrajinou a Poľskom. S ktorými chce vytvoriť umeleckú základňu a posilniť trvalo udržateľný rozvoj.
- Schengenský poludník – Schengen tvorí 40 štátov Európy (viď prílohy č.2), cieľom tohto projektu je poukázať a zotrieť zaužívanú myšlienku ohľadom politických hraníc. To znamená že tie politické hranice nie sú aj kultúrnymi

³⁶ Tiež tam str. 39

a že kultúra sa šíri Európou aj napriek tomu a Košice ako EHMK tomu chcú napomôcť.

- Second cities network – spojenie takzvaných druhých miest v zmysle druhých najväčších miest v jednotlivých krajinách. V tomto prípade sa jedná o spojenie miest ako sú *Košice (SR)*, *Rzeszów (PL)*, *Miskolc a Eger (HU)*, *Užhorod (UA)*, *Satu Mare (RO)*³⁷ v zmysle kultúrnej spolupráce.

3.1.3 Terra Incognita– alebo ako uvádzajú jeho tvorcovia– Krajina nespoznaná, popis programu

Bol program, ktorý vznikol ako podpora Košického samosprávneho kraja, pre kultúru v rokoch 2007– 2013. *„Dlhodobým cieľom programu bolo zvýšiť kvalitu života a návštevnosť v Košickom kraji prostredníctvom rozvoja kultúry, športu, voľno časových aktivít a cestovného ruchu.“*³⁸ Spomínaný cestovný ruch sa rozvíjal prostredníctvom takzvaných historických ciest, konkrétne vínnu, gotickú a železnú cestu. Tieto cesty napomáhajú návštevníkom ale i domácim spoznávať históriu kraja a dáva možnosť ľuďom vybrať sa po ceste, ktorá je im blízka podľa toho o čo sa zaujímajú a majú šancu dozvedieť sa viac. Zároveň podporuje aj rozvoj trvale žijúceho obyvateľstva kraja, ktoré sa naučí o veciach v ich rodisku a tým sú schopní odporučiť rôzne pamiatky a iné zaujímavé veci v ich okolí– podpora turizmu. Mimo základného cieľa boli uvedené i špecifické ciele a to:

- *Zvýšenie kultúrneho zázemia, povedomia a kultúrneho vyžitia obyvateľov kraja*
- *Zvýšenie kapacity aktérov a kvality poskytovaných kultúrnych služieb v regióne*
- *Skvalitnenie kultúrnej, športovej a voľno časovej infraštruktúry pre domáci a zahraničný cestovný ruch*³⁹

Na základe vytýčených cieľov sa očakával istý dopad na región. Napríklad ako zvýšenie a podpora cestovného ruchu, lokálpatriotizmu, miestnej ekonomiky, záujmu o kultúru a šport a mnoho ďalších.

V tejto časti by som rada popísala bližšie spomenuté jednotlivé historické cesty.

³⁷ Tiež tam str. 59

³⁸ TERRA INCOGNITA KOŠICKÝ KRAJ. *Ciele programu Terra Incognita* [online]. [cit. 2014–11–11]. Dostupné z: <http://www.terraincognita.sk/sk/ciele-programu-terra-incognita>

³⁹ Tiež tam

- Gotická cesta – spájala sever (Baltské more) s juhom (Stredozemné more), kde sa nachádzali bohaté náleziská jantáru. Plnila rôzne funkcie ako boli obchodná, rozširovala vzdelanie, výmena kultúr, budovanie diplomatických vzťahov. Táto cesta viedla cez Michalovce, Trebišov, Košice, Spišská Nová Ves a ich okolie.⁴⁰ (viď prílohy č.5) Balíček produktov pre turistov bol navrhnutý tak aby spoznali jednotlivé historické dedičstvo šľachtických rodov na území Košického kraja a Maďarska. Najmä z obdobia gotiky, prehliadky múzeí, kostolov...
- Vínna cesta – ako už zo samotného názvu vyplýva táto cesta vedie návštevníkov po stopách dobrého vína tohto regiónu. Vinice lemujú najmä južné svahy regiónu v okolí miest Orechová, Trebišov, Michalovce...(viď prílohy č. 6) Priniesla ukážku rôznych tradícií, zvykov, remesiel v oblasti pestovania viniča. Najvýznamnejšou zastávkou na tejto ceste bola oblasť maďarského vína Tokaj, s pivničkami na Slovensku a v Orechovej.
- Železná cesta – východné Slovensko kedysi patrilo k veľikánom čo sa nerastných surovín týkalo spolu s hutníckym priemyslom a baníctvom. Cesta sa ťahá práve v okolí miest kde sa tieto rudy nachádzali– od Košíc smerom na západ v okolí miest Rožňava, Spišská Nová Ves... (viď prílohy č. 7)⁴¹ Dôkazom toho je i prítomnosť, kedysi Východoslovenských železiarni dnes, U.S.Steel v Košiciach. Hlavným cieľom tejto cesty bolo vyvolať záujem o zachovanie technických a kultúrohistorických pamiatok v urbanizovaných no i vo vidieckych sídlach košického kraja. Taktiež poukázala na vznik hutníctva a baníctva v kraji.

Ako vyplýva z uvedeného tento program, ktorý fungoval aj ako podpora pre program EHMK. Vlastne bol jeho predchodcom a vydláždil mu cestu aby celý EHMK bol lepšie vnímaný a tým sa rozvíjal celý región ešte pred samotným rokom 2013.

3.1.4 Slogan Programu INTERFACE

⁴⁰ TERRA INCOGNITA KOŠICKÝ KRAJ. *Gotická cesta* [online]. [cit. 2014–11–11]. Dostupné z: http://www.terraincognita.sk/sk/via_gothica#what

⁴¹TERRA INCOGNITA KOŠICKÝ KRAJ. *Železná cesta* [online]. [cit. 2014–11–11]. Dostupné z: http://www.terraincognita.sk/via_ferraria

Pod pojmom slogan si človek môže predstaviť množstvo informácií preto je vhodné aby tu zaznela jeho jedna z definícií. Slogan plní úlohu upútania pozornosti potenciálneho zákazníka, voliča... Využíva sa v marketingu, v politike... Je akýmsi mottom danej firmy, ktorý by mal byť jasný, stručný, výstižný a ľahko zapamätateľný. História vzniku sa datuje okolo roku 1513 kedy bol použitý v Škótsku.

Pre program Košíc – INTERFACE sa sloganom stala anglická fráza „USE THE CITY!“ (Použi mesto!), podľa vyššie uvedenej definície je vidieť, že tento slogan spĺňa všetky atribúty, a vzbudzuje záujem u ľudí sa dozvedieť viac čo sa za týmto skrýva. V preklade znamenal aby *užívatelia (users) použili mesto a vyšli von a aktívne sa zapojili do diania okolo nich a tým prispieť do programu INTERFAC, ktorý bol vytvorený pre nich. A začali komunikovať medzi sebou, s kultúrou aj umením.*⁴² Aby sa slogan lepšie uchytil bol podporený i vizuálnou stránkou veci, v zmysle, že sa objavoval na všetkých printových i internetových materiáloch. Taktiež bol uverejnený a vysvetlený i v slovenskom éteri rádia Express a tým bol slogan lepšie pochopený a medzi ľuďmi aj lepšie prijatý.

3.1.5 Festival USE THE CITY!

V nadväznosti na slogan „USE THE CITY!“ by som rada pripojila aj jeho históriu. Keďže tento názov nebol náhodný, ale vznikol z už existujúceho festivalu prebiehajúceho v Košiciach pred rokom 2013. Konkrétne prvý ročník festivalu sa konal v roku 2009. Mohli by sme povedať, že sa jedná o festival pouličného charakteru kde sa na jednom mieste spájajú rôzne druhy a žánre umenia, domácej i zahraničnej umeleckej scény. Spolu so sprievodnými akciami pre ľudí z okolitých komunít no i pre čiste laickú verejnosť. Najzaujímavejšie žánre, ktoré boli predstavené na tomto festivale boli takzvané slam poetry, reverse grafity a celkovo street art. Vďaka týmto atraktívnym žánrom pre skupinu mladých mal tento festival veľký úspech (počet návštevníkov 2 600) a pokračuje dodnes.

3.1.6 Logo Programu INTERFACE

⁴² Košice INTERFACE 2013 – projekt kandidatury mesta Košice na titul Európske hlavné mesto kultúry, 2007, Dostupné na: <http://www.kosice2013.sk/sk/projekt-interface-2013>, str. 42

Slovo logo pochádza z gréckeho slova *logos* čo v preklade znamená napríklad všeobecnú zákonitosť sveta, rozum. V dnešnom ponímaní logo predstavuje grafické vyjadrenie istého produktu alebo spoločnosti v komerčnej sfére. Často krát logo dopĺňa slogan či naopak. Jeho úlohou je podobne ako u sloganu vyvolávať asociácie s konkrétnou značkou alebo firmou. V prípade Košíc bolo vytvorené logo v podobe neuzavretého štvorca hýriaci farbami – čo má vypovedať o Košiciach ako o multikultúrnom meste. Na prvý pohľad sa zdá, že štvorec je vyjadrením konečného priestoru no tu sa s tým, autorka Mgr. art. Natália Biathová, vyhrala a zámerne ho neuzavrela. (viď prílohy č. 8) Jej dielo bolo použité počas kandidatúry mesta na titul EHMK 2013. Dnes ho už nahradilo iné logo, ktoré však tiež korešponduje s tým predošlým. Tu sa autorkou taktiež stala žena, Linda Marenčíková. (viz príloha 6?) Táto myšlienka sa tiahla i projektom Terra Incognita, farebnosť, neuzavretý štvorec. Autorom tohto loga bola košická firma zaoberajúca sa web designom a marketingom s názvom OneClick s.r.o. (viď prílohy č. 9)

3.1.7 Aspekty projektu

Program má veľký vplyv na obyvateľstvo, kultúru v meste ale i v jeho okrajových častiach a preto by sme ho mohli rozdeliť do troch hlavných sociálnych aspektov a to sú.

- Ekologicko–sociálne aspekty – ich cieľom je podporiť a skvalitniť život v meste, vďaka environmentálnym dopadom projektu, ako je uvedené vyššie napríklad Košickým protokolom pre vodu
- Ekonomicko–sociálne aspekty – cieľ trvalo zvýšiť návštevnosť tým podporiť rast HDP v regióne. Novými pracovnými príležitosťami v meste zvýšiť zamestnanosť, pokračovať v rozvoji školstva najmä VŠ – oblasť umenia a cestovný ruch. Zamedziť veľkému trendu odchodu mladých a talentovaných umelcov z mesta, kraja a prilákať do regiónu i zahraničných umelcov
- Kultúrno–sociálne aspekty – ich prostredníctvom rozvíjať kultúrno-sociálneho dialógu podporiť v ľuďoch sofistikovanejšie vnímanie kultúry a tým zvýšiť po nej dopyt. Dosiahnuť zvýšený záujem a iniciatívu u občanov pri organizácii kultúrnych projektov sezónnych no i permanentných. Podporiť kooperáciu medzi jednotlivými skupinami a vrstvami obyvateľstva (menšiny, okrajové

komunity, náboženské rozdiely, rôzne kultúry) aby boli schopní spolu fungovať.⁴³*

*Menšiny (minority) – v regióne sú podstatne zastúpené dve minority. A to rómske a maďarské etnikum. V meste pôsobia aj ich kultúrne inštitúcie napríklad ako maďarské divadlo Thália s pôsobením v meste už 45 rokov a rómske divadlo Romathan, ktoré v meste pôsobí už 22 rokov.

Náboženstvo – silné zastúpenie má kresťanstvo Západného i Východného obradu, nájdeme tu i vyznávačov židovskej viery a mnoho iných

Kreativita – Košice sú univerzitným mestom čím prispieva k výchove mladých umelcov a kreatívco, celý tento program je zameraný na podporu kreatívneho priemyslu ako už bolo niekoľko krát spomenuté (projekty ako Inkubátor kreatívneho priemyslu, výmenné rezidenčné pobyty a iné)

3.1.8 Turizmus

Jedným s hlavných bodov trvalo udržateľného rozvoja je zapojiť školy na každej úrovni do projektu. I vďaka tejto podmienke bol nárast záujmu študentov pomáhať v tomto programe. Zároveň veľa mladých ľudí má známych a kamarátov všade po svete, čo určite poslúži pri takzvanom offline marketingu kde sa ľudia dozvedali o tejto udalosti prostredníctvom rôznych letákov alebo dobre známeho „word of mouth“. Zásluhou tohto projektu bol príriv nových turistov do mesta, v priemere *to činilo 20 %*. Avšak najväčší záujem prišiel z *maďarskej strany* kde sme zaznamenali *až o 55% viac ako to bolo v minulých rokoch.*⁴⁴ V dôsledku toho sa samozrejme zvýšili i tržby v meste. Zahraniční turisti priniesli do mesta a okolia v priemere až o vyše 30%. Kdežto domáci rezidenti stále držia prvenstvo čo sa útrat týka nakoľko oni v priemere priniesli takmer *až 50%*⁴⁵ ziskov. Ako vidíme istý nárast tam prebehol čo je pozitívum pre mesto a tým si našlaplo na úspešný turizmus a týmto programom sa o Košiciach dozvedelo viac krajín, ktoré sem chodili skôr sporadicky. Medzi takéto krajiny patria napríklad okolité *susedné štáty. Ale aj štáty z väčšej diaľky– Nemecko,*

⁴³ Košice INTERFACE 2013 – projekt kandidatúry mesta Košice na titul Európske hlavné mesto kultúry, 2007, Dostupné na: <http://www.kosice2013.sk/sk/projekt-interface-2013> , str. 96–99

⁴⁴KOŠICE. *Výročná správa mesta Košice 2013* [online]. [cit. 2014–11–11]. Dostupné z: http://www.kosice2013.sk/wp-content/uploads/downloads/2014/08/KE_2013_vyrocná_správa_2013-final.pdf, str. 68

⁴⁵ Tiež tam str. 69

*Taliansko, Francúzsko, Rusko a Veľká Británia. Spomínané štáty sú len tie, ktoré sa umiestnili v takzvanej TOP 10 zdrojových trhov.*⁴⁶

3.1.9 Kooperácia

Ako v každej komerčnej sfére ani tu sa to nezaobišlo bez spolupráce či už na národnej alebo nadnárodnej úrovni. Práve kvôli tejto spolupráce so zahraničím sa tento program obohatil o rôzne skúsenosti a tým mohol predchádzať nejakým nepríjemnostiam. Spolupráca prebiehala najmä s oficiálnymi inštitúciami EÚ ale i s partnerským mestom, ktorým sa minulý rok stalo Francúzske mesto Marseille, s názvom programu Provence 2013.

K EÚ inštitúciám, ktoré sa zapojili do spolupráce patrili najmä Európska komisia, ako zastrešujúci orgán, a Európsky parlament. Pod ich záštitou sa konali podujatia „Youth in motion“ v kulturparku (cieľom tohto podujatia bolo rozpohybovať mladých ľudí v meste a podporiť vzdelanie v meste) a „Relaunching Europe“ (panelová diskusia strán sociálnych a demokratických, diskusia zameraná na potenciál kultúry v Európe a na ich inováciu).

3.1.10 Spolupráca s partnerským mestom Marseille

Celá spolupráca bola založená na prekrývaní jednotlivých celkov programu, ktoré vzájomne na seba nadväzovali. Spoločným bodom pre obe mestá je ich história v zmysle, že kedysi tvorili významnú križovatku obchodných ciest a v týchto mestách sa miešajú rôzne kultúry a tým z nich robí multikultúrne mesto. Ako som spomínala Košice prepájali kultúru medzi západom a východom a naopak Marseille prepája sever s juhom. Prostredníctvom týchto ciest vzniklo prepojenie dvoch hlavných osí kultúry. Ďalším bodom sú tri línie, ktoré sú pre obe mestá spoločné a to sú:

- *Mestá na hranici* – sú to mestá na hranici EÚ, Schengenského priestoru a spájajú hranice východu, západu, severu a juhu
- *Verejné priestranstvá* – oba programy mali ako ciele využitie verejného priestranstva a jeho revitalizáciu
- *Občianska participácia*⁴⁷ – taktiež sa snažili zapojiť občanov mesta, regiónu na príprave ich programov

⁴⁶ Tiež tam

Na základe spolupráce vznikli aj spoločné projekty s podporou veľvyslanectiev. Slovenského vo Francúzsku a naopak. Medzi takéto spoločné projekty patria:

- *Košice 2013 a IN SITU*
- *Rezidencie umelcov z Marseille*
- *Kultúra odsúdených*
- *Otvárací ceremoniál*
- *Týždeň slovenskej kultúry v Marseille*
- *Balet Preljocaj v Košiciach*
- *Odysée Antoine d'Agata*
- *FRAC Marseille v Košiciach*
- *Koncert Dve v jednom*⁴⁸

Mimo tejto spolupráce Košice ako EHMK spolupracovali aj s inými štátmi, *Belgicko, Česká republika, Dánsko, Holandsko, Grécko a mnoho ďalších*⁴⁹, čo len potvrdzuje fakt, že sa týmto programom nerozvíja iba mesto ale aj jeho okolie.

3.2 FINANČIE

Na zastrešenie financovania investičných projektov boli použité prostriedky z rôznych zdrojov. Najmä prostriedky z Operačných programov Vlády SR, fondy Európskeho regionálneho rozvoja, prostriedky mesta Košice.

3.2.1 Výška podpory z Operačných programov

Uznesením Vlády SR bol schválený návrh na realokáciu 15 mil. eur z Operačného programu Životné prostredie, 15 mil. eur z Operačného programu Doprava, 10 mil. eur z Operačného programu Informatizácia spoločnosti a 10 mil. eur z Operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast do Regionálneho operačného programu a na alokáciu 10 mil. eur v rámci Regionálneho operačného programu na zabezpečenie financovania čiastkových investičných projektov, súvisiacich s projektom Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013. Takže v celkovej výške podľa uznesenia Vlády Slovenskej Republiky číslo 443/2010, odsúhlasila podporu 60

⁴⁷ Tiež tam str. 56

⁴⁸ Tiež tam str. 56–58

⁴⁹ Tiež tam str. 58–63

miliónov Eur. V dôsledku toho vznikla nová *Prioritná os číslo 7 Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013, Opatrenie 7.1 „Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013“*⁵⁰ Jasnejší prehľad jednotlivých príspevkov vid' nižšie v tabuľke.

Názov operačného programu	Výška pridelenej podpory
Operačný program Životné prostredie	15 mil. eur
Operačný program Doprava	15 mil. eur
Operačný program Informatizácia spoločnosti	10 mil.eur
Operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast	10 mil.eur
Regionálneho operačného programu na zabezpečenie financovania čiastkových investičných projektov	10 mil.eur
Celkom	60 mil. eur

Mimo využitia tejto podpory z operačných programov a prioritnej osi 7. Nezisková organizácia Košice 2013, ktorej sa budem podrobnejšie venovať ďalej v práci, zažiadala o rôzne granty na podporu pre jednotlivé investičné projekty spomenuté vyššie. Tieto granty spadali pod prioritnú os 3– „Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a infraštruktúra cestovného ruchu“ s opatrením 3.1– „Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov“. Hlavným cieľom tohto opatrenia bolo *zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb, zlepšiť ich kvalitu a vybavenie. Pomôcť revitalizácii pamiatkových objektov a tým zachovať kultúrne dedičstvo. Zvýšiť príliv turistov ako podpora cestovného ruchu.*⁵¹ Čo sa týka štruktúry financovania, tak v tomto prípade, keďže je to na úrovni územnej samosprávy, bolo nasledovné: „85% *spolufinancované z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, 10% zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky a 5% regionálnych a lokálnych rozpočtov.*“⁵² Konkrétna výška podpory jednotlivých investičných projektov a otváracieho ceremoniálu, je uvedená nižšie v tabuľke spolu s uvedením požadovanej a schválenej dotácie. Celková dotácia na tieto projekty činila 699 800€.

⁵⁰ Tiež tam str. 6

⁵¹ MINISTERSTVO KULTÚRY SR. *Regionálny operačný program* [online]. [cit. 2014–11–11]. Dostupné z: <http://www.culture.gov.sk/podpora-projektov-dotacie/strukturalne-fondy-eu/regionalny-operacny-program-rop-167.html>

⁵² Tiež tam

Názov projektu	Požadovaná suma	Schválená suma
Kasárne– Kulturpark	190 000 €	190 000 €
SPOTs 2013	150 000 €	149 400 €
Kunsthalle	140 000 €	139 400 €
Otvárací ceremoniál– Košice 2013	100 000 €	86 000 €
Slovenská kultúra v Marseille	75 000 €	75 000 €
Pentapolitána	60 000 €	60 000 €
Celkom	715 000 €	699 800 €

Zdroj: MINISTERSTVO KULTÚRY SR. *Dotácie MK* [online]. [cit. 2014–11–11]. Dostupné z: https://registerkultury.gov.sk/granty2013/zobraz_ziadosti.php?filter=3.1

3.2.2 Príjmy

V uvedenej tabuľke nižšie môžeme vidieť, že organizátori projektu do značnej miery ráтали s financovaním zo štrukturálnych fondov EÚ. O tento príspevok žiadali najmä z dôvodu zlepšenia kultúrnej infraštruktúry v zmysle jej výstavby a rekonštrukcie už existujúcej. Zaujímavou položkou v rozpočte je položka príspevku od Vlády SR, vo výške 9,5 miliónov eur. Tento príspevok vláda odvodila od priemernej výšky spolufinancovania v ostatných EHMK.

Zdroj	Výška podpory v mil. €	Podiel na celku v %
Štrukturálne fondy EÚ	42,4€	51,0
Mesto	15,2€	18,8
Vláda SR	9,5€	11,4
KSK (Košický samosprávny kraj)	8,9€	10,7
Súkromní partneri	5,2€	6,2
Mestá v KSK	1,6€	1,9
Celkom	82,8	100

Zdroj: MESTO KOŠICE. Košice INTERFACE 2013: Projekt kandidatúry mesta Košice na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013. 2007.str.149

3.2.3 Výdaje

Položky výdajovej strany rozpočtu sú uvedené v tabuľke. Celkové výdaje boli stanovené na 82,8 miliónov eur.

Na čo boli použité	Cieľová suma v mil. €
Investičné projekty	46,6€
Program podujatia	31,7€
Rezervy	4,5€
Celkom	82,8€

Zdroj: MESTO KOŠICE. Košice INTERFACE 2013: Projekt kandidatúry mesta Košice na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013. 2007.str.152–155

Vzniknuté rozdiely v jednotlivých tabuľkách spôsobil najmä problém nedostatočného zvládnutia projektového manažmentu. Tieto chyby zapríčinili častú modifikáciu projektu, čo malo za následok navýšenie rozpočtu a časový sklz. V zmysle začatia s prípravou jednotlivých projektov. Napríklad mali naplánovaný začiatok v roku 2009 avšak pre rôzne nedostatky sa ich začiatok posunul až na rok 2012. V konečnom dôsledku to mimo navýšeného rozpočtu nespôsobilo závažné problémy a celý projekt sa podarilo zrealizovať včas a v adekvátnej kvalite.

3.2.4 Partneri projektu

Z hľadiska marketingu a PR slúžia ako dobrá reklama aj podpora od zvučných mien firiem s celoslovenskou pôsobnosťou ale aj firmy podnikajúce v regióne košického kraja. Takýmito partnermi sa napríklad stali:

- J&T Banka
- Koalícia Košice 2013 Plus
- Košický samosprávny kraj
- Lokálne a regionálne denníky a rádia
- Ness
- Slovnaft
- Stredoeurópska nadácia
- T Systems
- US Steel Košice

- Východoslovenská energetika
- Železničná nemocnica Košice⁵³

Zástupcovia mesta Košice a Prešova spolu s predsedom Košického samosprávneho kraja uzavreli „*Deklaráciu spoločnej vôle založiť záujmové združenie právnických osôb Koalícia 2013 plus*“⁵⁴. V ktorej mimo spomínaných boli aj niektorí zástupcovia korporátnych spoločností– U.S.Steel Košice, Ness, T Systems a VSE. Ako cieľ si stanovili „*podporiť efektívnu realizáciu projektu Košice – EHMK 2013 a hľadať záruky trvalého pôsobenia i zmysluplného využívania jeho prínosov aj po roku 2013.*“⁵⁵

3.3 Nezisková organizácia

V roku 2008 keď už bolo rozhodnuté o Košiciach ako o EHMK 2013 mesto založilo neziskovú organizáciu s názvom Košice– Európske hlavné mesto kultúry 2013 (v texte budem používať skrátený tvar– Košice 2013 n.o.). Jej hlavnou úlohou bolo pripravenie monitorovania, realizácie a hodnotenie celkového projektu.⁵⁶ Dňa 23. decembra 2008 bola táto nezisková organizácia zaregistrovaná na miestnom obvodnom úrade. Jej oficiálne údaje sú: Košice–Európske hlavné mesto kultúry 2013, n.o., Kukučínova 2, 040 01 Košice, IČO: 35583461, DIČ:2022737871, IČ DPH: SK2022737871. Organizačná štruktúra tejto neziskovej organizácie je zložená z riaditeľa, dozornej rady a správnej rady. Všetkých jej členov menovalo predstavenstvo mesta Košice.

3.3.1 Popis jednotlivých orgánov

- Správna rada – najvyšší orgán organizácie, cieľ stanoviť smerovanie, pravidlá financovania, celkové ciele. Členovia sú v podstate zakladatelia organizácie.
- Dozorná rada – vykonáva funkciu kontrolného orgánu, dohliada na celkovú činnosť organizácie hlavne v otázkach financovania. Členmi sa stali ľudia na návrh zakladateľov.

⁵³ Partneri. *Košice 2013: Európske hlavné mesto kultúry* [online]. [cit. 2014–11–24]. Dostupné z: <http://www.kosice2013.sk/partneri>

⁵⁴ I–EUROPA, S.r.o. Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013: [euractiv.sk](http://www.euractiv.sk). [online]. [cit. 2014–12–07]. Dostupné z: http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/zoznam_liniek/kosice-europske-hlavne-mesto-kultury-2013-000295

⁵⁵ Tiež tam

⁵⁶ Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013, n.o.: *Výročná správa 2009, 2010*, Dostupné na: http://download.kosice2013.sk/kosice2013no/vyrocná_správa_finalná_web.pdf, str. 8

- Riaditeľ – do funkcie ho volia a menujú členovia správnej rady, ktorej má povinnosť predkladať jednotlivé správy o činnosti organizácie

Mimo týchto hlavných orgánov Košice 2013 n.o. sa člení na jednotlivé oddelenia, zaoberajúce sa financiami, marketingom, rozvojovými projektmi. V neposlednom rade aj samotný umelecký riaditeľ, ktorý mal na zodpovednosti umeleckú a programovú sekciu.

Cieľom neziskovej organizácie, vzhľadom k webovým stránkam euractiv patrili tieto body:

- *„tvorba, rozvoj, ochrana, obnova a prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt,*
- *vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry,*
- *výskum, vývoj, vedecko-technické služby a informačné služby,*
- *tvorba a ochrana životného prostredia a ochrana zdravia obyvateľstva,*
- *služby na podporu regionálneho rozvoja a zamestnanosti.“⁵⁷*

Nakoľko na prvý pohľad sa môžu Košice zdať ako typické industriálne mesto, tak ako uviedla v rozhovore pre euractiv riaditeľka národnej kancelárie európskeho grantového programu Kultúra (2007–2013) Zora Jaurová, že ľudia sa dlhé roky sťahovali do mesta najmä kvôli prítomnosti ťažkého priemyslu a tak sa postupne začalo členiť na centrum a okrajové časti– sídliska. Z tohto dôvodu jej hlavnou víziou bola premena mesta sofistikovanejšou formou, ktoré podporuje kultúru a kreatívny priemysel zapojovaním občanov do diania. Čoho dosiahnutie bolo decentralizácia kultúry. V zmysle presunutia kultúry z centra aj do okrajových častí mesta a taktiež zapojenie aj známeho košického sídliska Luník IX. (Pozn. toto sídlisko je známe na Slovensku, ale aj vo svete najmä z dôvodu, že tu žijú mierne neprispôsobiví občania rómskeho pôvodu.)

3.3.2 Financovanie– Košice 2013 n.o.

Celé financovanie – Košíc 2013 n.o. je založené na takzvanej viacdrojovosti. Počiatočný vklad v roku 2008 previedlo mesto Košice vo výške vtedajších 500 000 Slovenských korún, čo je dnes približne 16 600€. Avšak hlavným zdroji

⁵⁷I–EUROPA, S.r.o. Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013: euractiv.sk. [online]. [cit. 2014–12–07]. Dostupné z: http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/zoznam_liniek/kosice—europske—hlavne—mesto—kultury—2013—000295

financovania sú „príjmy na základe Zmluvy o poskytnutí služieb a vykonaní prác na projekte Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013 medzi neziskovou organizáciou a mestom Košice (uzatváraná každoročne na základe rozpočtu schváleného Mestským zastupiteľstvom Košice)“.⁵⁸ Mimo už spomenutých zdrojov financií sú aj dary od právnických a fyzických osôb, rôzne dotácie z rozpočtov (obce a štátu), príjmy z podnikateľskej ale i vlastnej činnosti a zo prostriedky finančného charakteru zo štrukturálnych fondov EÚ.

K dotáciám z rozpočtu štátu, konkrétne z rozpočtu Ministerstva kultúry Slovenskej republiky sa priznala finančná podpora na podujatia v rokoch 2009 – 2013 v celkovej výške 9 960 000€. Prerozdelené boli nasledovne:

Rok	Suma
2009	166 000 €
2010	1 162 000 €
2011	1 992 000 €
2012	3 320 000 €
2013	3 320 000 €

Zdroj: KOŠICE– EHMK 2013,n.o. *História projektu* [online]. [cit. 2014–11–15]. Dostupné z: <http://www.kosice2013.sk/o-nas/kratka-historia-projektu/>

3.4 SWOT Analýza INTERFACE

Táto analýza nám umožňuje pozrieť sa na program zo štyroch uhlov a to Silné a Slabé stránky, Možnosti a Hrozby. Vďaka tomuto sa dajú urobiť predpoklady pre projekt, keďže v tomto prípade projekt už prebehol môžeme zhodnotiť projekt na základe tejto analýzy.

Silné stránky (Strengths)

- Prepojenie kultúr
- Zapojenie občanov do života verejného
- Posilnenie myšlienky EÚ
- Posilnenie Košíc ako „number one“ mesta v regióne
- Spolupráca s krajinami EÚ
- Získanie nových kontaktov
- Podpora vzdelania, univerzitného mesta
- Vytvorenie nových pracovných miest

Slabé stránky (Weaknesses)

⁵⁸ Tiež tam

- Spolupráca s partnerskými mestami
- Spolufinancovanie– štát, fondy, mesto– neexistencia jasných pravidiel
- Manažment kultúry– bez potrebného zázemia a skúseností

Možnosti (Opportunities)

- Vstup zahraničných partnerov na územie Slovenskej Republiky
- Zavedenie nových žánrov do kultúry

Hrozby (Threats)

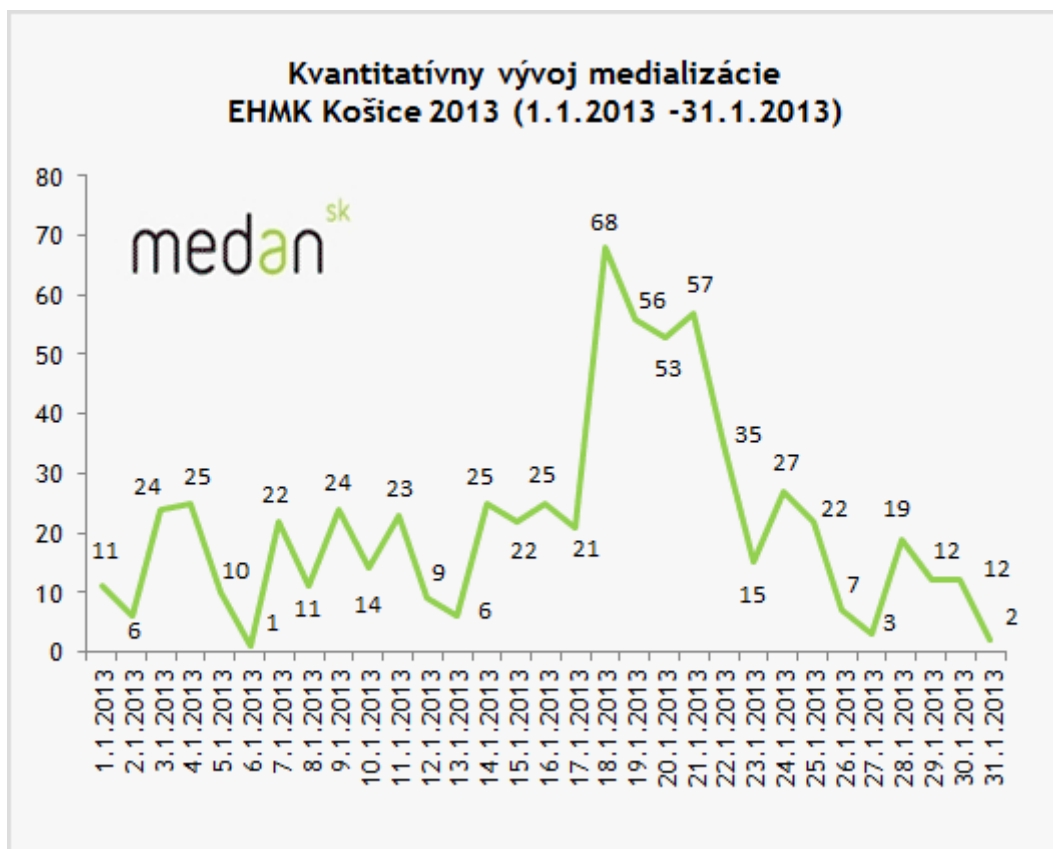
- Nízky záujem verejnosti
- Nepochopenie zámeru
- Nedostatok financií
- Odrieknutie zahraničných umelcov

Na základe mnou stanovenej SWOT analýzy sa v skutočnosti aj mnoho vecí naplnilo okrem hrozieb tam to dopadlo v prospech programu. Čo sa týka silných stránok konkrétne bodu vytvorenia nových pracovných miest, tak to sa podarilo vďaka projektom Kulturpark a KulturHalle, ale i usporiadatelia festivalu USE THE CITY!, v uličke remesiel...

3.5 Medializácia

Tak ako je to v dnešnom svete bežná realita tak sa ani projekt EHMK sa nevyhol medializácii, či už v pozitívnom alebo negatívnom svetle. No ako sa vraví aj zlá reklama je reklama. Práve kvôli tomu sa portál medan.sk rozhodol urobiť mesačnú analýzu mediálnej kampane okolo projektu. Tento prieskum skúmal či zvíťazí promo alebo kauzy, ktoré sa počas projektu mohli vynoriť.

Ich prieskum zostavili na základe metodiky kde rozdelili jednotlivé správy, články zmienky do dvoch hlavných kategórii. Prvou tou pozitívnejšou bolo promo jej protipólom sa stala skupina správ nazvaná kauzy. Celkovo počas mesiaca Január zaznamenali 667 príspevkov. Vývoj a priebeh medializácie môžeme vidieť na priloženom grafe. Celá medializácia vyvrcholila, ako je vidieť na grafe, v deň oficiálneho ceremoniálu EHMK 2013. Potom to postupne utíchalo.

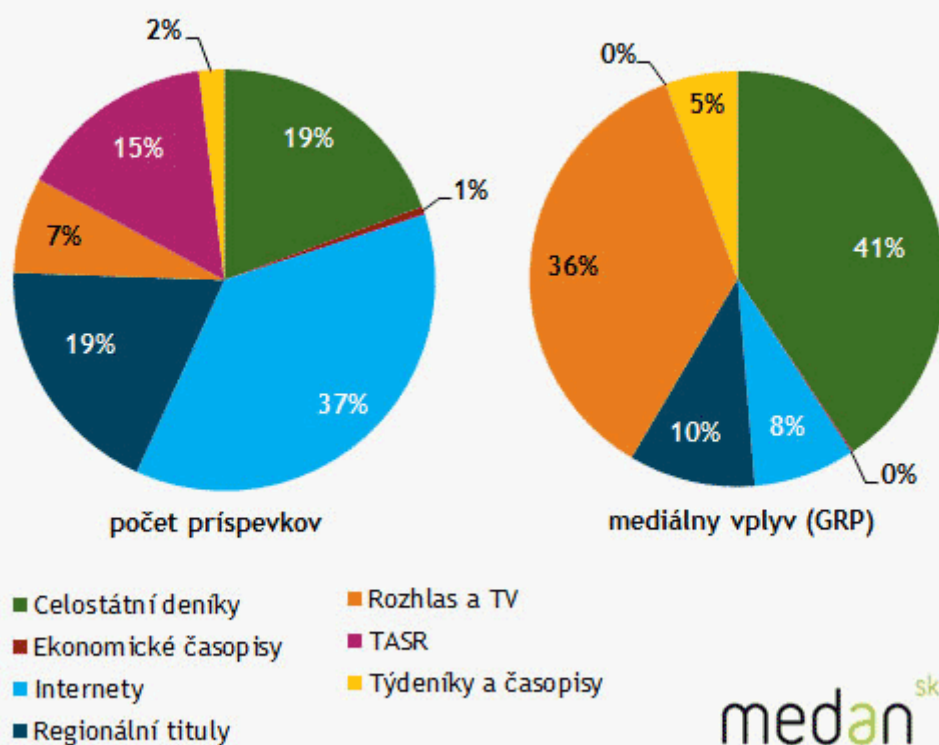

ZDROJ: MEDAN. *ECHK Košice 2013: promo zvíťazilo nad kauzami* [online]. [cit. 2014–11–15]. Dostupné z: <http://www.medan.sk/ehmk-košice-2013-promo-zvitazilo-nad-kauzami/>

Zaujímavosťou je, že z tohto celkového počtu bolo až **415 pozitívnych**. Medzi nimi sa nachádzala i správa v rôznych príspevkoch, že CNN zaradila Košice *medzi top destinácie roku 201*. Automaticky zvyšných 252 príspevkov pripadlo ku kategórii kauzy. V tejto kategórii podľa pozorovaní spomínaného portálu prevládali témy ako sú otázky ohľadom transparentnosti pri financiách, meškanie s realizáciou, platená inzercia, nedostatočná informovanosť turistov, nedostatočné zabezpečenie nízko nákladových spojov (vlakových, autobusových, leteckých) a ubytovania.

Na ďalšom grafe môžeme vidieť percentuálne rozloženie mediálnej sféry, merané počtom príspevkov, v tomto prípade. Najväčšie zastúpenie to jest 37% mali internetové portály. Po nich nasledovali celoštátne a regionálne denníky, tlačová agentúra Slovenskej republiky, rozhlas a TV najmenším zastúpením pracovali týždenníky a časopisy. Avšak najväčší mediálny vplyv mali práve celoštátne denníky ďalej rozhlas a TV. Čo sa týka najmenšieho vplyvu tam sa to zhodovalo s počtom príspevkov takže na poslednom mieste skončili týždenníky a denníky.

**Podiel skupín médií na medializácii EHMK Košice 2013
a ich mediálny vplyv (1.1.2013 - 31.1.2013)**

Zdroj: MEDAN. *EHMK Košice 2013: promo zvíťazilo nad kauzami* [online]. [cit. 2014-11-15]. Dostupné z: <http://www.medan.sk/ehmk-kosice-2013-promo-zvitazilo-nad-kauzami/>

Z vyššie uvedeného je vidieť, že v počiatkoch EHMK 2013 prevládali skôr pozitívne správy ohľadom programu, čo len prospelo celkovej propagácii a pomohlo k celkovému vnímaniu projektu ako občanmi tak aj turistami.

3.6 13 brán pre turistov

Mimo rozvoja a organizovania rôznych projektov v Košiciach vznikli po kraji aj takzvané brány pre turistov a celkovo ich bolo ako prezrádza názov kapitoly 13. Tieto brány reprezentovali jednotlivé mestá v regióne, ktoré boli vybrané košickým samosprávnym krajom, ako reprezentanti kraja. Účelom tohto výberu bolo sprostredkovanie rôznych kultúrnych, ale aj iných zážitkov turistom a taktiež predstavenie im celého kraja ako celku, ktorý má čo ponúknuť. Aby sa predišlo opakovaniu programu v zmysle aby v každom tom meste nebola prezentácia folklóru alebo vína, konal sa výberový proces. Kedy každé vybrané mesto muselo prísť s návrhom čo by chcelo prezentovať, aké kultúrne podujatie v rámci Košíc ako EHMK. Na základe tejto prezentácie kompetentní, čiže zástupcovia mesta a neziskovej organizácie Košice 2013, vybrali jednotlivé programy, na ktoré poskytli istú výšku podpory. Následne o nich informovala návštevníkov, turistov v brožúrach, ktoré dostávali v rámci tejto, nazvime ju, kultúrnej udalosti. Takže títo návštevníci, ak prišli na východné Slovensko na viac ako jeden deň, si mohli pozrieť aj iné unikátnosti tohto regiónu. Ďalším znakom týchto akcií bolo to, že boli rozdelené počas celej doby trvania Košíc ako EHMK. To zaručilo pestrý program pre návštevníkom počas celého roku kedy Košice mali zapožičaný tento titul. Medzi tieto brány patrili mestá „Dobšiná, Kráľovský Chlmec, Krompachy, Michalovce, Moldava n/B, Rožňava, Spišská Nová Ves, Trebišov, ale aj turisticky navštevované a atraktívne destinácie – Vinné, Krásnohorské Podhradie a Betliar.“⁵⁹ Tieto mestá dokonale mapovali už spomínané cesty, vínnu, gotickú a železnú. Taktiež prispeli k poznávaniu lokalít v regióne, ktoré doposiaľ neboli až tak známe verejnosti. Všetky tieto brány boli pod záštitou programu Terra Incognita. Do mnohých vyššie uvedených miest a obcí mali návštevníci možnosť odviezť sa z Košíc historickým vláčikom. Jednalo sa o spestrenie tohto podujatia. Prinieslo to istú dávku nostalgie, keďže jednotlivé zastávky tohto vláčiku boli umiestnené do miest kde sa konali nejaké akcie spojené s históriou, ako uvediem nižšie. Tento historický vláčik poskytla Železničná spoločnosť Slovenskej republiky.

⁵⁹ Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013, n.o.: *Výročná správa 2009, 2010*, Dostupné na: http://download.kosice2013.sk/kosice2013no/vyrocná_správa_finalná_web.pdf

3.6.1 Michalovce

Ako prvú bránu som si vybrala Michalovce. Sú jedným z okresných miest v košickom kraji, s počtom obyvateľov cirka 40 000. Ako doprovodný program k EHMK v rámci regiónu bol vybraný program s názvom „Dupľa Fest– Double Fest“. Hlavnými heslami tohto podujatia boli: „Dvojitá porcia zábavy...Dve tváre osobností...Dupľovaná dávka občerstvenia...“ Tento festival sa konal v období od 9.–11. augusta 2013. Počas neho prebehla ochutnávka domácich ale i zahraničných vín, taktiež bol úspešný pokus o zápis do Knihy slovenských rekordov– na jednom mieste sa zhromaždilo celkovo 413 Michalov a Michael. Taktiež do Michaloviec prišli rôzni dvojníci domácich ale i zahraničných hviezd, najvydarenejší bol Bruce Willis–dvojník. Okrem toho sa konala i prehliadka divadiel, ktoré hrajú predstavenia v nárečí. Hlavnou hviezdou boli členovia zoskupenia Mihaľovski deski. Ďalšou špecialitou tohto podujatia bola aj súťaž v príprave zemplínskej špeciality– „holubkov“ (je to mäsová zmes spolu s ryžou zakrútená v kapustnom liste a varená v paradajkovej šťave). Táto akcia priniesla do mesta 6 000 návštevníkov. Do mesta tiež zavítal historický vláčik, ktorý vznikol na popud Košíc. Košický kraj poskytol finančné prostriedky na realizáciu projektu mestu vo výške 16 000€. Z tohto príspevku mesto financovalo rôzne položky (viz tabuľka nižšie). Avšak celkové náklady dosiahli výšku 30 500€ vzniknutý rozdiel financovalo Mestské kultúrne stredisko v Michalovciach. Čo sa týka čerpania dotácií od Košického samosprávneho kraja, tak to sa dostalo na sumu 17 941,66€, no mesto Michalovce si uplatnilo dotáciu len vo výške, ktorá mu bola pridelená to jest 16 000€.

3.6.2 Náklady podujatia

Názov položky	Výška príspevku
Honoráre a ostatné náklady	13 000€
Cestovné náklady, ubytovanie, strava účinkujúcich	2 000€
Doprava účinkujúcich	1 000€

3.6.3 SWOT Analýza pre mesto Michalovce

Silné stránky (Strengths)

- Jedinečnosť kultúrneho podujatia
- Pokus o zápis do slovenskej knihy rekordov– najviac Michalov a Michael na jednom mieste
- Spojenie občanov mesta a okolitých dedín

Slabé stránky (Weaknesses)

- Nedostatočná informovanosť občanov o spolupráci s EHMK Košice 2013
- Nedostatočná propagácia medzi občanmi

Možnosti (Opportunities)

- Nadviazanie spolupráce s prípadnými sponzormi mesta
- Prilákanie turistov do mesta

Hrozby (Threats)

- Nezáujem občanov o takýto kultúrny event
- Nedostatočné finančné zázemie
- Neúčasť dostatočného počtu Michalov a Michael potrebných k zápisu do Slovenskej knihy rekordov

Túto analýzu som stanovila sama na základe pozorovaní tohto kultúrneho programu. Nakoľko sa už uskutočnil môžem zhodnotiť, že svoje silné stránky len vyzdvihli čím porazili možné hrozby z toho plynúce. Jediným negatívom ostala nedostatočná informovanosť občanov ako na to poukazujem aj ďalej vo svojej práci vo výsledkoch z dotazníkového šetrenia z Michaloviec.

3.6.4 Ďalšie brány

Vzhľadom k informáciám uvedeným vo výročnej správe mesta Košice za rok 2013 priblížim programy aj zvyšných miest/brán.

Krompachy ako jedna z ďalších brán uskutočnila svoj program v období od 9.–10. februára 2013. Projekt s názvom Pankuškovské fašiangy sa zamerali na usporiadanie fašiangového festivalu. Pri tejto príležitosti pripravili tradičnú zabíjačku

prasaťa, a rôzne súťaže v snehu, mestom prešiel i historický vláčik. Celkový počet návštevníkov dosiahol počet 4 000.

V období od 16.–19. mája 2013 sa v Spišskom Podhradí sa konal kultúrno–duchovný program s náboženskou tematikou Veľkonočného trojdnia. Tento projekt niesol názov Spišský Jeruzalem. Taktiež mestom prešiel historický vláčik a návštevnosť bola cirka 2 500 ľudí.

V tom istom období sa konal i projekt – Poklad sklenenej pani v Dobšinej. Tento projekt sa niesol v divadelníckom duchu nakoľko tu prebiehala inscenácia lokálnych povestí o vpáde Turkov. Ako doprovodný program slúžila prehliadka ženských strašidiel, hľadanie pokladu sklenenej pani, preteky furmanských vozov, ukážka baníckych turičných zvykov. Taktiež tu mal zastávku i spomínaný historický vláčik. Návštevnosť 3 000 ľudí.

S účasťou 1 000 návštevníkov sa môže pochváliť obec Vinné pri Michalovciach, ktorá usporiadala takzvané Jánske ohne nad Širavou 22. júna 2013. Kde oživilo miestnu povesť ľudových jánskych ohňov.

Na dni Moldavy a večery kráľov, ktoré sa konali v mestách a obciach– Moldava nad Bodvou, Hrhov, Jasov, Debrad', prišlo celkovo 5 000 návštevníkov v období od 28.–30. júna. Táto akcia mala za cieľ oživiť povesti o Troch kráľoch, ktorí našli útočisko v spomínaných mestách. Aj sem zavítal spomínaný historický vláčik.

V auguste (2.–4.8.2013) sa konali v Krásnohorskom podhradí, Krásnohorské hradné dni. V programe sa našiel priestor pre súboj kráľovských družín a taktiež nesmeli chýbať ani sokoliari a historický vláčik. Celková účasť dosiahla 3 500 návštevníkov.

V susednej Spišskej Novej Vsi sa konala akcia s názvom Duch času– Genius Temporis (23.–24. august). Hlavným bodom programu bolo usporiadanie stredovekého trhu, ukážka dobého spevu a tanca a inscenácia histórie mesta. Niektorých zo 6 000 návštevníkov sem dopravil aj historický vláčik.

Presuňme sa od stredoveku k vínu. To bolo hlavným aktérom v Trebišove (29.–31. august). Na dožinkovej slávnosti s názvom Chlebom a vínom prebehla súťaž o najlepšie víno a chlieb a mimo toho aj inscenácia príbehu rodu Andrassyovcov a dobýjanie tamojšieho hradu Parič. Návštevnosť 5 000, jedna zo zastávok historického vláčiku.

V Rožňave sa pri príležitosti EHMK 2013 Košice konal medzinárodný festival alternatívnych divadiel a pouličného umenia. Niesol názov Tempus Art konal sa 12.–15. september a prilákal 4 500 návštevníkov.

Koncom septembra (20.–23. september) sa uskutočnila prehliadka, za medzinárodnej účasti, historickej hudby v rôznych atraktívnych často i netradičných priestoroch. V podstate sa prechádzali jednotlivé miesta po gotickej ceste. O tom svedčí aj samotný názov prehliadky– Ars Antiqua Europea In Via Gothica. Medzi navštívené mestá patrili Štítnik, Rožňava, Krásnohorské Podhradie, Dedinky, Aggtelek, Lipovník, Čečejevce, Markušovce, Betliar. Prehliadka prilákala 1 600 účastníkov. Niektorí návštevníci mali možnosť dopraviť sa do jednotlivých miest historickým vláčikom.

V Kráľovskom Chlmci sa v rovnakom období ako predchádzajúca udalosť, konala Koštovka (slovensky – ochutnávka) jesene. 4 000 návštevníkov malo možnosť pozrieť si festival jesennej úrody, vinobrania. Ako sprievodný program bola ochutnávka rozličných jedál a vín.

Poslednou bránou pre turistov, zároveň aj posledná akcia v rámci tohto projektu sa konala 12. októbra v Betliari. Jazda svätého Huberta v sebe ukrývala ukážku poľovníckych tradícií spolu s honom na líšku. Celková účasť bola 1 500 návštevníkov. Nostalgicky do poslednej cieľovej stanice projektu návštevníkov doviezol historický vláčik.

V nasledujúcej tabuľke som vytvorila stručný prehľad návštevnosti v jednotlivých mestách- bránach po regióne. Samotnú návštevnosť nemôžem zhodnotiť nakoľko nemám k dispozícii jednotlivé metodiky jej merania. Zároveň si myslím, že návštevnosť závisela aj od veľkosti daného mesta, obce.

Mesto/obec	Počet návštevníkov
Michalovce	6 000
Spišská Nová Ves	6 000
Moldava nad Bodvou	5 000
Trebišov	5 000
Rožňava	4 500
Krompachy	4 000
Kráľovský Chlmec	4 000
Krásnohorské podhradie	3 500

Dobšiná	3 000
Spišské podhradie	2 500
Štítnik, Rožňava...	1 600
Betliar	1 500
Vinné	1 000

3.6.5 Finančný sumár

Celková výška dotácie na tieto podujatia bola 108 500€ od košického samosprávneho kraja. Ďalšia finančná podpora siahala do výšky 91 500€, táto suma bola prerozdelená jednotlivých kultúrnych zariadeniam na doplnenie a dotvorenie kľúčových programov podujatí. Doprava na často spomínanom historickom vláčiku činila 14 000€. Celkovo na projekt Terra Incognita– Krajina nepoznaná sa použilo 214 000€.

3.6.6 Príčiny úspešnosti projektu Terra Incognita

Jednou z príčin ktoré dopomohli projektu v rámci košického samosprávneho kraja, bolo určite dokončenie rôznych projektov rekonštrukcie drobnej infraštruktúry. V zmysle úpravy tunela, zavedenie umelého osvetlenia do vinárskych pivníc, úprava areálu v okolí Vinianskeho hradu a iné. Celkovo 38 drobných projektov dopomohlo k zveľadeniu jednotlivých vstupných brán a miest konaní podujatí.

Ďalšou možnou príčinou bol dobre zvládnutý marketing ako som naznačila už v úvode tejto kapitoly. Počas kampane respektíve propagácie celého projektu a programu Košíc ako EHMK využívali rôzne marketingové a komunikačné nástroje. K tým najúspešnejším jednoznačne patrili materiály v tlačenej podobe, ako boli letáky, plagáty, brožúry a kalendáre projektu Terra Incognita. Všetky spomenuté formy podporných propagačných materiálov boli využívané mimo iného „na výstavách cestovného ruchu alebo v prezentačných stánkoch Terra Incognita na kultúrnych podujatiach.“⁶⁰ Ďalším vydareným prostriedkom bolo takzvaná projekcia 3D mapping, tá sa uskutočnila 19.–20. januára počas otváracieho ceremoniálu na Urbanovej veži pri príležitosti začiatku ročného obdobia Košíc ako EHMK 2013.

⁶⁰ Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013,n.o.: *Výročná správa 2009, 2010*, Dostupné na: http://download.kosice2013.sk/kosice2013no/vyrocná_správa_finalná_web.pdf, str. 38

Mimo tlače a projekcie mesto využívalo aj internetovú komunikáciu, keďže už len názov INTERFACE ako som uviedla v 4.kapitole má čo dočinenia s počítačovou terminológiou. Informácie šírili smerom k ľuďom, návštevníkom prostredníctvom rôznych webových domén ako sú www.kamdomesta.sk, www.terraincognita.sk , www.podujatia.sk a iné. Taktiež využili štátnu verejnoprávnú televíziu a rozhlas. Takže aj tieto použité kanály mali za následok slušnú účasť na jednotlivých programoch uvedených vyššie.

3.6.7 Prieskum o povedomí v Michalovciach

Na základe hľadania informácií o programe EHMK som sa rozhodla vytvoriť krátky prieskum o povedomí v meste Michalovce ako jedného z aktérov tohto programu. V prieskume ma zaujímal názor ľudí z Michaloviec na celý program Európskej únie a to či vôbec vnímali, že vyššie uvedený Dupľa fest– Double fest sa v meste konal ako podporný program pre Košice EHMK 2013. Zostavila som 10 otázok, ktoré som kládla Michalovčanom prostredníctvom sociálnej siete facebook. Medzi mojimi kamarátmi z rodného mesta a na špeciálnych skupinách plné Michalovčanov. Ďalej za pomoci mojej rodiny a kamarátov žijúcich v meste som získala aj pár odpovedí z priameho kontaktu s ľuďmi. Prieskum som rozdelila do troch častí. Prvá obsahovala 3 otázky, stredná časť 4 a posledná obsahovala 3 otázky, na niektoré boli už poskytnuté odpovede a niektoré dávali priestor respondentovi na kreativitu. V prvej časti som sa snažila zistiť aké majú povedomie o festivale Dupľa fest v nadväznosti na Košice EHMK2013 a to či zaregistrovali aj iné podujatia v rámci tohto projektu. Ďalšie otázky smerovali k projektu Terra Incognita aké majú o ňom povedomie, záujem o ďalšie podobné akcie a z čoho by mali byť financované. V poslednej časti boli otázky smerujúce k určeniu profilu respondenta. Otázky na vek, pohlavie a vzdelanie (viď prílohy č. 10).

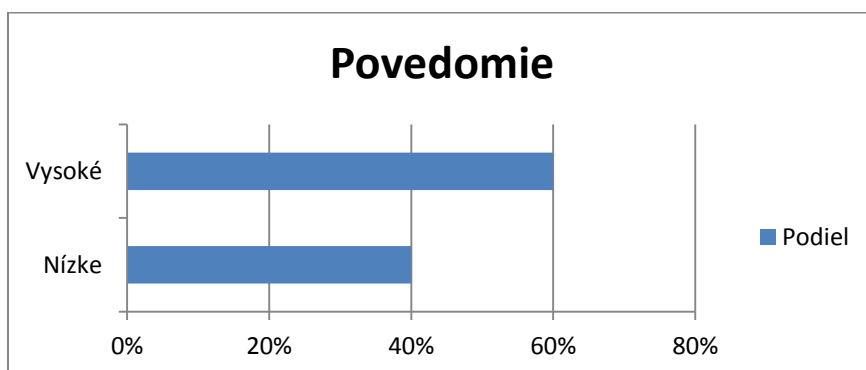
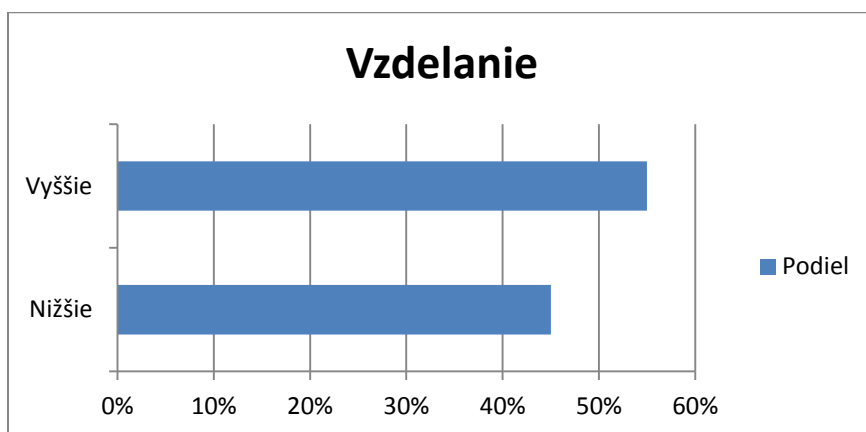
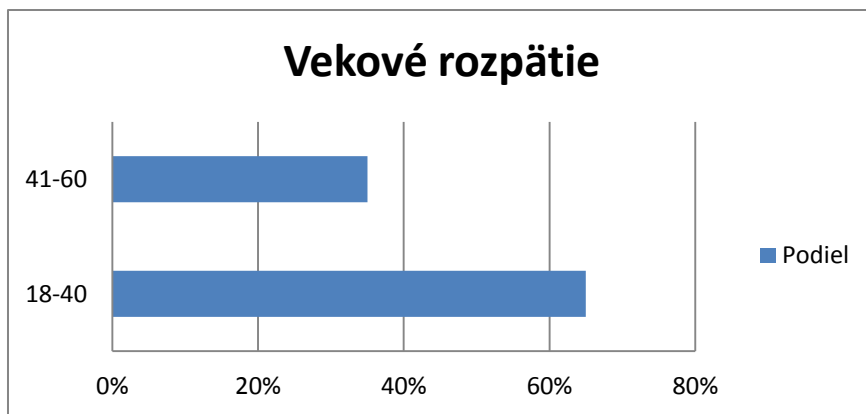
Do tohto prieskumu sa celkovo zapojilo 40 ľudí. Vo vekovom zložení od 18–60 rokov. Čo sa pohlavia týka tak ženské pohlavie tvorilo v percentuálnom vyjadrení 65% a automaticky 35% tvorila mužská časť populácie.

Na základe zozbieraných odpovedí a ich spracovaní by som mohla konštatovať, že záujem o kultúru má viac ženská časť obyvateľstva Michaloviec. Mnoho z respondentov vedeli o Dupľa feste, že bol organizovaný pod záštitou Košíc no

s identifikáciou projektu Terra Incognita mali niektorý problém. Avšak takmer jednoznačne vznikol záujem o organizáciu podobných projektov v meste. Čo sa týka ich financovania sa názory mierne rozchádzali. Približne 45% z opýtaných poskytlo odpoveď: „požiadat' o nejaký grant od EÚ“, ďalšie odpovede smerovali k financovaniu z mestských alebo krajských peňazí, prípadne založenie neziskovej organizácie ako tomu bolo v prípade Košíc.

V priloženej tabuľke poukazujem na jednotlivé percentuálne podiely v troch skupinách. Prvou je vekové rozdelenie. Ako som vyššie spomínala dotazník som rozšírila najmä medzi mojich kamarátov a obyvateľov, ktorí mimo iné využívajú aj sociálnu sieť facebook. To zapríčiňuje vysoké percento skupiny od 18-40 rokov. Obyvatelia mesta vo veku 41-60 rokov boli najmä členovia mojej rodiny a kolegovia z ich práce. Čo sa týka druhej skupiny v nej poukazujem na najvyššie dosiahnuté vzdelanie. Rozdelila som to na nižšie (stredné školy a prvé ročníky vysokých škôl) a vyššie (študenti posledných ročníkov bakalárskeho štúdia, študenti magisterského štúdia a obyvatelia, ktorí už doštudovali vysokú školu s titulom). Poslednú skupinu v tabuľke som nazvala povedomie, v ktorej som zhrnula výsledky z prieskumu do dvoch kategórií a to vysoké a nízke povedomie. Hlavným mojim kritériom pre toto rozdelenie bola správnosť odpovedí z prieskumu. Prehľadnejšie je to vidieť aj na priložených grafoch.

Vekové rozpätie	Podiel
18-40	55%
41-60	45%
Vzdelanie	Podiel
Nižšie	45%
Vyššie	55%
Povedomie	Podiel
Nízke	40%
Vysoké	60%

ZÁVER

Ako stojí v knihe *„Lokální a regionální kultura v České republice: kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví“* jedným z najväčších a najdynamickejších segmentov v svetovej ekonomike je ekonomika kultúry. Preto som sa vo svojej práci som sa zamerala na program Európskej Únie- Európske hlavné mesto kultúry. Hlavne na to ako vplýva na rozvoj konkrétneho mesta a aj celého regiónu, na konkrétnych príkladoch Košíc ako EHMK 2013 a jednotlivých brán (miest) v kraji. Práve vďaka tomuto titulu sa Košiciam podarilo zviditeľniť a zatraktívniť dané mesto a celý región tak ako som uviedla vyššie v práci.

Celkovo by som zhodnotila tento projekt na základe zozbieraných informácií ako úspešný projekt. Dôkazom toho môže byť naštartovanie dlhodobého procesu vnímania ľudí ich mesta. Poskytnutie služieb v oblasti kultúry, vytvorenie rôznych partnerstiev pre rozvoj kultúrneho života obyvateľov mesta a kraja. Nakoľko sa projekt uskutočnil pod záštitou EÚ, mesto sa snažilo zachovať a podporiť udržateľnosť všetkých realizovaných projektov na úrovni národnej, regionálnej a miestnej. Ďalším pozitívom respektíve kľúčovým bodom bolo zachovanie kultúrneho dedičstva v symbióze s kreativitou. Prejav tejto symbiózy bol a v súčasnosti stále je prepojenie medzi poskytovaním moderných služieb postavených na historických základoch. Dôsledok toho je sprostredkovanie komplexnejších a účinnejších kultúrnych služieb.

I keď sa projekt nezaobišiel bez nejakých problémov ako napríklad s nákladmi, no v konečnom dôsledku sa mestu podarilo naštartovať celú kultúrnu infraštruktúru v kraji, a tým prebudiť záujem u občanov o kultúru ako takú.

Dúfam, že spomenuté projekty budú pokračovať aj viac ako jeden rok po skončení tohto projektu Košice EHMK 2013. Budú ďalej využívať potenciál v programe ale i samotných zrekonštruovaných budovách. Aby sa potvrdilo, že tento projekt má zmysel a prináša nielen peniaze, ale aj turistov do mesta a tým zvyšuje povedomie o východnom Slovensku v zahraničí.

Použitá literatúra

BOGEN, Paul a kolektív. *Kreatívna Ekonomika Master Plán: 2013–2015*. Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013. CopyVait, 2013. 1. ISBN 978 – 80 – 971159 – 3 – 7. Dostupné z: http://www.kosice2013.sk/wp-content/uploads/downloads/2014/08/masterplansk_web1.pdf

Európa: informačná brožúra pre mladých. Luxembourg: Publications Office, 2013. ISBN 978–927–9292–231.

Europe recast– ISBN: 0333987349, počet strán: 352, vydavateľstvo: PALGRAVE MACMILLAN

FOUCHER, M. *Evropská republika : historicko–geografický pohled*. Brno: Barrister &Principal, 2002. ISBN 80–85947–79–X., str. 16 – vlastný preklad autorky

Petr Dostál. Multi–speed European Union: Differentiated Integration and Spatial Development in Public Opinion, Czech Geographic Society, 2010, Prague, ISBN: 978–80–904521–6–9

Petr Dostál. Risks of a Stalemate in the European Union, A Macro–Geography of Public Opinion. Prague 2010, ISBN: 978–80–904521–5–2

Rozpočet EÚ na rok 2014 v skratke: vrecková publikácia. Luxembourg: Publications Office, 2014. ISBN 978–927–9339–967

Použitie internetové zdroje

EUROPEAN COMMISSION. A guide for cities preparing to bid. s.22–23 In: [online]. [cit. 2014–12–07]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/culture/tools/actions/documents/ecoc-candidates-guide_en.pdf – vlastný preklad autorky

EUROPEAN COMMISSION. Creative Europe: European Capitals of Culture. In: [online]. [cit. 2014–12–07]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/culture/tools/actions/capitals-culture_en.htm –vlastný preklad autorky

EUROPEAN, Union. European Capital of Culture. [online]. [cit. 2014–11–07]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/culture/l29014_en.htm vlastný preklad autorky

EURÓPSKA ÚNIA. *Europa.eu* [online]. [cit. 2014-12-07]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/index_sk.htm

GARCIA, Beatriz a Tamsin COX. EURÓPSKA ÚNIA. *EURÓPSKE HLAVNÉ MESTÁ KULTÚRY DLHODOBÉ ÚČINKY*. 2013, s. 3 Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/studies>

History of the Capitals. *European Commission* [online]. 2010 [cit. 2014-10-07]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc443_en.htm vlastný preklad autorky

I-EUROPA, S.r.o. Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013: euractiv.sk. [online]. [cit. 2014-12-07]. Dostupné z: http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/zoznam_liniek/kosice—europske-hlavne-mesto-kultury-2013-000295

KOŠICE– EHMK 2013,n.o. *História projektu* [online]. [cit. 2014-11-15]. Dostupné z: <http://www.kosice2013.sk/o-nas/kratka-historia-projektu/>

Košice 2013: Európske hlavné mesto kultúry [online]. [cit. 2014-12-07]. Dostupné z: <http://www.kosice2013.sk/o-nas/co-je-ehmk/>

Košice INTERFACE 2013 – projekt kandidatúry mesta Košice na titul Európske hlavné mesto kultúry, 2007, Dostupné na: <http://www.kosice2013.sk/sk/projekt-interface-2013>

KOŠICE. *Výročná správa mesta Košice 2013* [online]. [cit. 2014-11-11]. Dostupné z: http://www.kosice2013.sk/wp-content/uploads/downloads/2014/08/KE_2013_vyroczna_sprava_2013-final.pdf

Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013,n.o.: *Výročná správa 2009, 2010*, Dostupné na:

http://download.kosice2013.sk/kosice2013no/vyroczna_sprava_finalna_web.pdf

MEDAN. *EHMK Košice 2013: promo zvíťazilo nad kauzami* [online]. [cit. 2014-11-15]. Dostupné z: <http://www.medan.sk/ehmk-kosice-2013-promo-zvitazilo-nad-kauzami/>

MINA. *Schengen zone: obrázok* [online]. [cit. 2014-12-13]. Dostupné z: <http://macedoniaonline.eu/content/view/22827/46/>

MINISTERSTVO KULTÚRY SR. *Regionálny operačný program* [online]. [cit. 2014–11–11]. Dostupné z: <http://www.culture.gov.sk/podpora-projektov-dotacie/strukturalne-fondy-eu/regionalny-operacny-program-rop-167.html>

OBNOVA. *Projekt Pentapolitána: obrázok* [online]. [cit. 2014-12-13]. Dostupné z: <http://www.obnova.sk/clanok/projekt-pentapolitana-ozije-po-siestich-storociach>

PALMER, Robert. European Cities and Capitals of Culture: PALMER/RAE ASSOCIATES, BRUSSELS. In: [online]. [cit. 2014–12–07]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/culture/tools/actions/documents/ecoc/cap-part1_en.pdf – vlastný preklad autorky

Partneri. *Košice 2013: Európske hlavné mesto kultúry* [online]. [cit. 2014–11–24]. Dostupné z: <http://www.kosice2013.sk/partneri>

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR. Demografické východiská. In: [online]. [cit. 2014–12–07]. Dostupné z: http://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/regional/kosicky%20kraj/about!/ut/p/b1/jZDBDolwEEQ_qQsUKMeCUmoQgQJiL4aDMRgBD8bvt6AeDLG4t82-ycwskqhGsm8e7bm5t0PfXMddOscqTonvGxSYWxjAk0SUFcmsbWQo4KAA-DEUJn3m8peeJPkaeEFTIm-wAdh-6zXAqA9FallPs2CV70J1DkwiYscE-PgHjEbYjQFizGzqNCpzL7MsoNZ_-TUG3_lfF5ReIACVYLSY558BC_57JCdE12ACdC9eepLUtchSrAfGFkk0dCd060o1NbT8qp8fx-DM/dl4/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/

TERRA INCOGNITA KOŠICKÝ KRAJ. *Ciele programu Terra Incognita* [online]. [cit. 2014–11–11]. Dostupné z: <http://www.terraincognita.sk/sk/ciele-programu-terra-incognita>

TERRA INCOGNITA KOŠICKÝ KRAJ. *Gotická cesta* [online]. [cit. 2014–11–11]. Dostupné z: http://www.terraincognita.sk/sk/via_gothica#what

TERRA INCOGNITA KOŠICKÝ KRAJ. *Železná cesta* [online]. [cit. 2014–11–11]. Dostupné z: http://www.terraincognita.sk/via_ferraria

UNECC. *European Capital of Culture* [online]. [cit. 2014–12–07]. Dostupné z: <http://www.unecc.org/htmls/history1.html> – vlastný preklad autorky

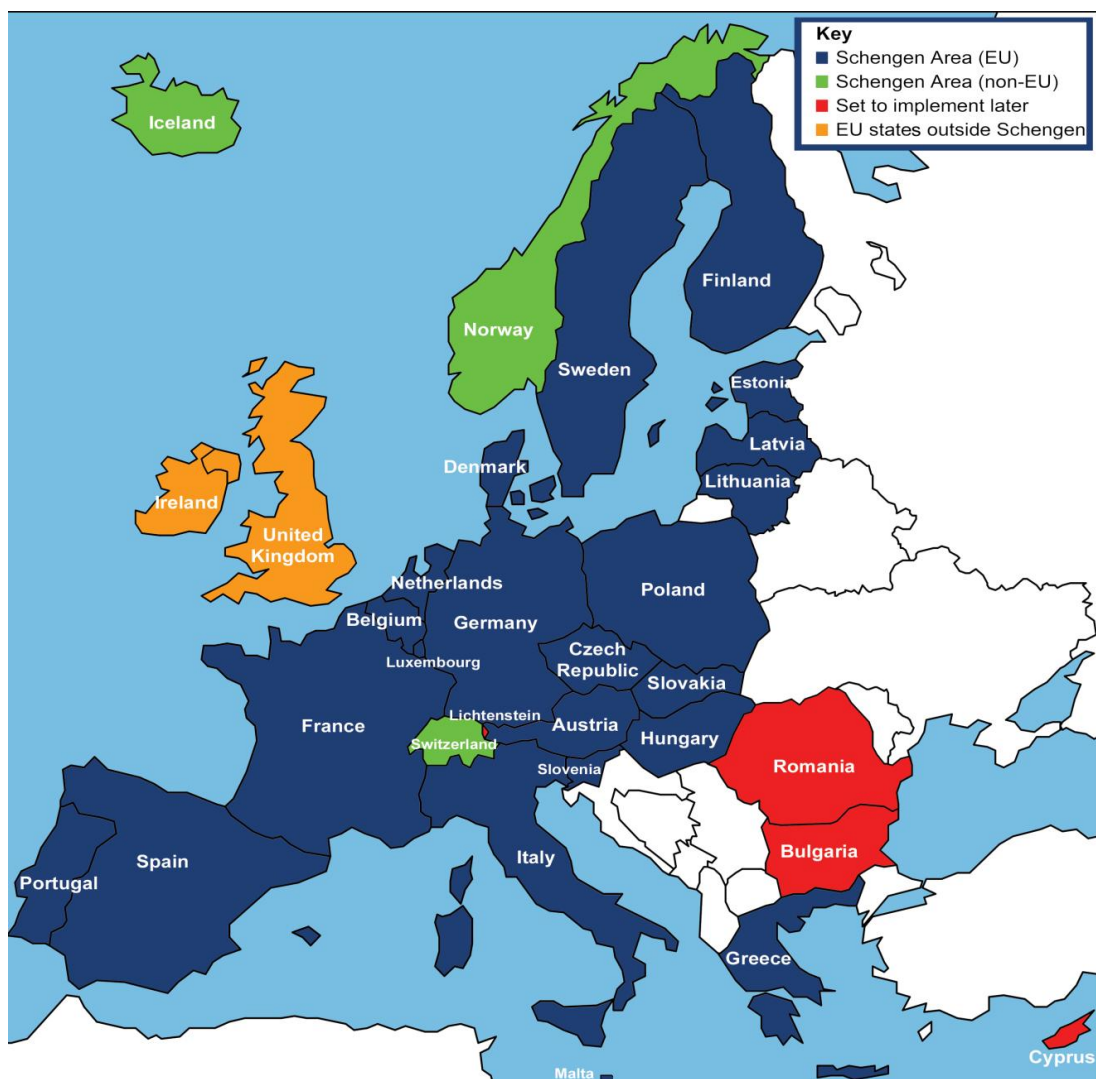
PRÍLOHY

Príloha číslo 1 – Vlajka Európskej Únie

Zdroj: EVROPSKÁ ÚNIE. *Evropská vlajka* [online]. [cit. 2014–12–12]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/flag/index_cs.htm

Príloha číslo 2 – Štáty Schengenskej zóny

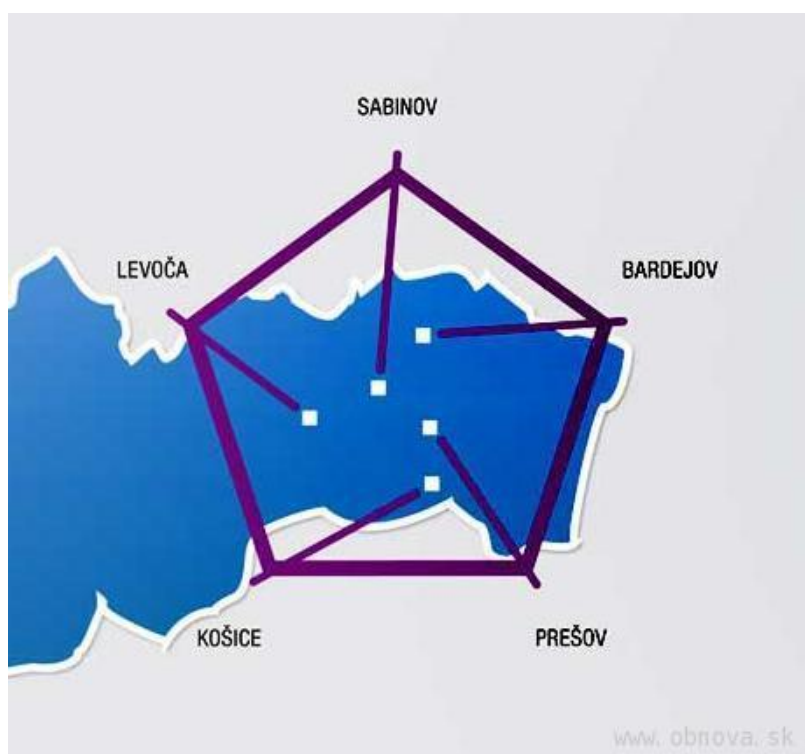
Zdroj: MINA. *Štáty Schengenskej zóny* [online]. [cit. 2014–12–12]. Dostupné z: <http://macedoniaonline.eu/content/view/22827/46/>

Príloha číslo 3 – Prehľad HDP

Zdroj: Európa: informačná brožúra pre mladých. Luxembourg: Publications Office, 2013. ISBN 978–927–9292–231, str. 13

Príloha číslo 4 – Pentapolitána

Zdroj: OBNOVA. *Projekt Pentapolitána* [online]. [cit. 2014-12-13]. Dostupné z: <http://www.obnova.sk/clanok/projekt-pentapolitana-ozije-po-siestich-storociach>

Príloha číslo 5 – Gotická cesta

KDE HLADAŤ GOTICKÚ CESTU

Zdroj: TERRA INCOGNITA KOŠICKÝ KRAJ. *Gotická cesta* [online]. [cit. 2014–11–11]. Dostupné z: http://www.terraincognita.sk/sk/via_gothica#what

Príloha číslo 6 – Vínna cesta

KDE HLADAŤ VÍNNU CESTU

Zdroj: TERRA INCOGNITA KOŠICKÝ KRAJ. *Vínna cesta* [online]. [cit. 2014–11–11]. Dostupné z: http://www.terraincognita.sk/via_vinaria

Príloha číslo 7– Železná cesta

KDE HĽADAŤ ŽELEZNÚ CESTU

Zdroj: TERRA INCOGNITA KOŠICKÝ KRAJ. *Železná cesta* [online]. [cit. 2014–11–11]. Dostupné z: http://www.terraincognita.sk/sk/via_ferraria#what

Príloha číslo 8– Staré a nové logo programu INTERFACE

Nové logo

Zdroj: Košice INTERFACE 2013 – projekt kandidatúry mesta Košice na titul Európske hlavné mesto kultúry, 2007, strana 45 Dostupné na: <http://www.kosice2013.sk/sk/projekt-interface-2013>

Príloha číslo 9 – Logo Terra Incognita

Zdroj: KOŠICKÝ KRAJ. *Terra Incognita: Logo* [online]. [cit. 2014–12–12]. Dostupné z: <http://www.terraincognita.sk/sk/paci-sa-vam-nase-logo>

Príloha číslo 10 –Prieskum o povedomí– Michalovce

1. Viete čo bol dupľa fest, ktorý sa konal minulý rok v auguste?
2. Vedeli ste, že sa to konalo pod záštitou Košíc ako EHMK? Áno– nie
3. Ak bola odpoveď áno– aké ďalšie akcie ste zaregistrovali v regióne?
4. Poznáte projekt Terra Incognita? Áno– nie
5. Mali by ste záujem o usporadúvanie podobných festivalov v meste?
6. Ak áno aké napríklad?
7. Z čoho by mali byť financované?
8. Aké je vaše pohlavie? – žena x muž
9. Aké je vaše najvyššie ukončené vzdelanie?– ZŠ–SŠ– VŠ– iné
10. V ktorom roku ste sa narodili?